

Role umění v životě dítěte předškolního věku

Nikola Turečková

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Nikola Turečková
Osobní číslo:	H210067
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Role umění v životě dítěte předškolního věku

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti výtvarné edukace dětí předškolního věku.

Vymezení terminologie a teoretických východisek o využití výtvarného umění ve formálním kurikulu mateřské školy.

Vytvoření souboru výtvarných aktivit zaměřených na zprostředkování umění dětem předškolního věku.

Realizace a ověření souboru výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole.

Evaluace souboru výtvarných aktivit, závěrečné shrnutí a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Raabe.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: V pedagogické praxi*. Grada.
- Rochovská, I., & Krupová, D. (2016). *Umělci v mateřské škole: Aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Portál.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). *Tvarba jako způsob poznávání*. Karolinum.
- Stadlerová, H., Novotná, P., Ovčáčková, J., Sommerová, M., & Strouhalová, M. (2020). *Uměním tě proměním. Výtvarné činnosti a jejich přínos preprimárnímu vzdělávání*. Masarykova univerzita.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. ledna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 11. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 19.4.2024

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožení.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o využitelnosti uměleckých směrů jako zdroje inspirace při výtvarných činnostech v mateřské škole. Má teoreticko-aplikační charakter a je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je pozornost přikládána umění v předškolním vzdělávání, výtvarným činnostem v mateřských školách a v neposlední řadě se věnuje možnostem využití uměleckých směrů při výtvarných činnostech v mateřské škole. V praktické části práce je představena sada výtvarných aktivit vycházející z prvků uměleckých směrů určená dětem předškolního věku. Sada výtvarných aktivit byla realizována v mateřské škole a následně evaluována. Na základě výsledků získaných při evaluaci sady bylo zpracováno doporučení pro praxi.

Klíčová slova: výtvarné umění, dětský výtvarný projev, výtvarná činnost, umělecký směr, interpretace vizuálního umění

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the usability of art styles as a source of inspiration in artistic activities in kindergarten. It has a theoretical-applied character and is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part pays attention to art in preschool education, art activities in kindergartens, and, last but not least, is devoted to the possibilities of using artistic movements in art activities in kindergartens. The practical part of the thesis presents a set of art activities based on the elements of art movements for children of preschool age. The artistic activities set was implemented in a kindergarten and subsequently evaluated. Practical recommendations were developed based on the results obtained during the set evaluation.

Keywords: art, children's artistic expression, art activity, art movement, interpretation of visual art

Motto

„Umění smývá z duše prach každodennosti.“

Pablo Picasso

Poděkování

Mé poděkování patří především paní PhDr. Beátě Deutscherové, MBA za odborné vedení, trpělivost, rady a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování mé bakalářské práce věnovala. Dále bych chtěla poděkovat mateřské škole, ve které jsem realizovala sadu výtvarných aktivit, za příjemně strávený čas, milou spolupráci a vstřícnost.

Prohlášení:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 UMĚNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	11
1.1 POJEM UMĚNÍ, UMĚLECKÉ DÍLO A VÝTVARNÉ UMĚNÍ	11
1.2 UMĚNÍ V DOKUMENTU RVP PV	13
1.3 UMĚNÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	14
2 VÝTVARNÁ ČINNOST V MATEŘSKÉ ŠKOLE	16
2.1 ROZDĚLENÍ VÝTVARNÝCH ČINNOSTÍ	16
3 VNÍMÁNÍ UMĚNÍ DÍTĚTEM	19
3.1 SPECIFIKA VNÍMÁNÍ UMĚLECKÝCH DĚL V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	19
3.2 PRÁCE UČITELKY S UMĚNÍM	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	22
4 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT INSPIROVÁNA UMĚLECKÝMI SMĚRY	23
4.1 ZDŮVODNĚNÍ POTŘEBY SADY AKTIVIT	23
4.2 CHARAKTERISTIKA SADY AKTIVIT	24
4.3 REALIZACE SADY AKTIVIT	26
4.3.1 Aktivita č. 1: Příroda	27
4.3.2 Aktivita č. 2: Rodina	31
4.3.3 Aktivita č. 3: Tečka	35
4.3.4 Aktivita č. 4: Barva a emoce	39
4.3.5 Aktivita č. 5: Tvary	43
4.3.6 Aktivita č. 6: Pohyb.....	46
4.3.7 Aktivita č. 7: Myšlenky	49
4.3.8 Aktivita č. 8: Reklama.....	52
5 EVALUACE SADY AKTIVIT	57
5.1 EVALUACE JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT	57
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	67
ZÁVĚR	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	71
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	73
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK	75
SEZNAM PŘÍLOH	76

ÚVOD

Bakalářskou práci Role umění v životě předškolního dítěte jsem si vybrala hned z několika důvodů. Jedním z nich byla moje záliba v kreslení a tvoření, která se zrodila již v době navštěvování mateřské školy a můžu se pyšnit tím, že jsem opravdová milovnice umění, jak výtvarného, literárního, tak dramatického. Druhým důvodem byla skutečnost, že jsem se během mé praxe v mateřských školách setkala s nejrůznějšími přístupy učitelek při přípravě a realizaci výtvarných činností. Nejednou jsem byla svědky toho, že ačkoliv se učitelka snažila výtvarnou aktivitu zakomponovat, představovala jakýsi úkol, který musí s dětmi splnit, aby vytvořila výrobek na nástěnku pro rodiče. Tento přístup učitelek se pak projevuje ve vztahu dětí k výtvarnému umění a tvoření a zcela se jím vytrácí podstata a myšlenka výtvarné činnosti.

Tato práce má dvě části, teoretickou a praktickou. První, teoretická část, je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy týkající se umění, popsána je zde také role umění ve školství a v RVP PV. Druhá kapitola je zaměřena na samotnou výtvarnou činnost, její dělení, funkce a podoby. Poslední kapitola této práce se zabývá tím, jak umělecké dílo vnímá samotné dítě a jak může být interpretace uměleckého díla využívána v rámci výtvarných činností v mateřských školách.

Cílem praktické části mé práce bylo navrhnout sadu výtvarných aktivit s tematikou zaměřenou na umělecké směry po 19. století pro děti předškolního věku, tuto sadu realizovat a ověřit ve vybrané mateřské škole a na základě evaluace sady zpracovat doporučení pro praxi mateřských škol. V praktické části práce je tedy představena sada osmi výtvarných aktivit. Tématem, na které jsme v rámci výtvarných činností narazili, byla například rodina nebo příroda. Náměty na činnosti jsou vytvářeny tak, aby došlo u dětí k rozvíjení fantazie a kreativity, estetického vnímání a motorických dovedností, část z nich také přispívá k podpoře komunikačních dovedností dětí a jejich schopností pracovat s výtvarnými technikami.

Jakmile jsem sadu výtvarných činností aplikovala ve vybrané mateřské škole ve Zlínském kraji v měsíci březnu, proběhla její evaluace podle předem stanovených kritérií. Evaluace se stala podkladem pro zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 UMĚNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Ačkoliv v preprimárním vzdělávání o tvorbě dětí nemůžeme hovořit o umění jako takovém, ale jedná se spíše o soubor aktivit, právě samotné umění a umělecké materiály jsou tím, co může děti obohatit o různorodé příležitosti k poznávání světa (Krupová & Rochovská, 2016). A právě proto se s pojmy umění, umělecké dílo a výtvarné umění seznámíme. Dále se tato kapitola zaměří na začlenění umění do dokumentu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a na jeho význam při rozvoji dětí. V třetí části si přiblížíme, jakým způsobem se k umění staví v mateřských školách.

1.1 Pojem umění, umělecké dílo a výtvarné umění

Umění bylo v minulosti různě definováno a sahá až do antického období, kdy v antické filozofii představovalo celou škálu činností, které bychom dnes jen stěží považovali za umělecké – například umění politické, lékařské či řečnické. Termín umění byl totiž v širším smyslu ve starověku chápán jako vědecká činnost a v užším smyslu jako tvořivá činnost k praktickému použití. (Kulka et al., 2010)

Aristotelés (2008), jenž byl nejvýznamnějším myslitelem, který umění pojal za předmět svých úvah, umění chápal jako spontánní a přirozený výtvar človenka, který je založen na pudu človenka po poznání a pramení z jeho touhy a z radosti z nápodoby. Tento pohled na umění jako nápodobu či zrcadlení okolního světa skutečně přetrvával od antiky až zhruba do 18. století. Podle Ciporanova (2010) však tyto antické mimetické koncepce definitivně vyvrátil příchod moderního umění, kdy jeho inovativní a průlomové formy (abstraktní, minimální umění) nenapodobovaly v jejich tvůrčím záměru zholá nic.

Teorii nápodoby nahradily teorie expresivismu. Navrhovatelem takovéto teorie byl například ruský spisovatel Lev Nikolajevič Tolstoj, ten o umění smýšlel jako o prostředku k vyjádření citů a emocí jeho tvůrce. Cílem umění pak bylo vyvolat v příjemci emoce, které jsou obdobné s emocemi tvůrce. (Kulka et al., 2010)

Jak už tedy bylo zmíněno, určit definici umění je poměrně složité. Pod pojmem umění si totiž můžeme představit tak širokou škálu lidského snažení, které se postupně a nezadržitelně rozšiřuje, mění a přizpůsobuje se současným trendům a technologickému pokroku. Pavlíkanová dále (2021) tvrdí, že umění hraje velkou roli při formování společnosti i identity každého jedince, a tudíž je odrazem kulturní, náboženské, sociální i politické situace dané společnosti.

Kulka (2008) ve své knize uvádí pět základních kategorií umění podle používaného materiálu a uměleckých postupů:

- **Výtvarné umění** – součástí výtvarného umění je malířství, sochařství, tapiserie, architektura, design, grafika, fotografie, užité umění a nové vizuální obory,
- **Hudební umění** – zde patří vokální, instrumentální, vokálně instrumentální hudba, dále také hudba sólová, komorní a orchestrální,
- **Literární umění** – do oblasti literárního umění spadá beletrie, poezie a dramatická literatura,
- **Taneční umění** – je sólové, ve dvojici, skupinové, řadíme sem také balet, společenský tanec, tanec na ledě aj.,
- **Dramatické umění** – spadá zde klasické divadlo, pantomimu, televizní a rozhlasové umění.

Pod pojmem **umělecké dílo** si pak můžeme představit umělcem záměrně vytvořený objekt prostředek sebevyjádření, který plní primárně funkci estetickou. Tyto objekty tedy vnímáme vizuálně, představují je obrazy, sochy, z hlediska architektury pak nejrůznější stavby. Je na každém, zda jej tato vizuální a estetická stránka různého pohledu na svět zaujme a je pro něj významná.

Podle Romana Guardiniho (2009) vzniká pravé umělecké dílo tehdy, když pragmaticky zachycená skutečnost projde procesem formování a stane se celkem - „tak vznikne v každém uměleckém díle svět“ (Guardini, 2009, s. 39). Autor přikládá pozornost tomu, že není důležité, co zachytíme, ale jak to zachytíme. K otázce, zda má vůbec umělecké dílo konkrétní účel, uvedl, že umělecké dílo má sice smysl, ale nemá účel, „nic „nezamýšlí“, nýbrž „znamená“; nic „nechce“, nýbrž „je““ (Guardini, 2009, s. 40).

Pondelíková (2009) uvádí, že „umělecké dílo je významným pedagogickým nástrojem učitele, který pomáhá učiteli proniknout do psychiky dětí“ (s. 10), také přispívá učitel i dětem k řešení různých životních situací a je nápomocné při hledání jejich řešení.

Jedním z podnětů, který bezpochyby pozitivně formuje vnitřní svět dítěte a má vlivné postavení v mateřské škole je **výtvarné umění**. Gero, Husár a Sokolová (2004, s. 20) definují výtvarné umění jako „komplex uměleckých druhů komunikujících prostřednictvím vizuálně haptické vnímatelnosti. Realizuje se na ploše a v prostoru prostřednictvím zobrazení.“ Guillame (2012) ve spojitosti s tímto tvrzením podotýká, že se v současnosti

u realizace děl vizuálního charakteru setkáváme s využitím časové i zvukové dimenze (akční umění, sound art), čímž se svou povahou přibližují dramatickému umění.

Je potřeba poznamenat, že Rochovská a Krupová (2016) ve své knize zmiňují, že ustálený termín výtvarné umění postupně nahrazuje termín vizuální umění. I přestože mají tyto pojmy téměř stejný význam, pojem výtvarné umění zahrnuje klasické formy výtvarného vyjadřování – kresbu, malbu, grafiku a sochařství, zatímco pod vizuálním uměním si můžeme představit i formy netradiční jako např. fotografii, video umění nebo design. Jelikož se v mateřských školách využívá především kresby, malby a modelování, setkáme se v literatuře v souvislosti s výtvarnými činnostmi u dětí předškolního věku i nadále s pojmem výtvarné umění.

1.2 Umění v dokumentu RVP PV

Výtvarné činnosti jsou nezbytnou součástí v prostředí mateřské školy, nyní se ale zaměříme na to, jaký prostor skýtá Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání výtvarným činnostem a umění.

Umění je zahrnuto ve dvou vzdělávacích oblastech a to „Dítě a jeho psychika“ a „Dítě a společnost“. U „Dítě a jeho psychika“ se s výtvarným uměním setkáváme v podobě očekávaného výstupu „těšit se z hezkých a příjemných zážitků, z přírodních i kulturních krás i setkáváním se s uměním“ (MŠMT, 2021, s. 22), jenž se dá naplnit tím, že děti budou mít za dobu předškolní docházky příležitost navštívit galerii či muzeum a prohloubit tak svůj vztah k umění právě tímto zážitkem. V oblasti „Dítě a společnost“ se umění přímo váže na tyto dva dílčí vzdělávací cíle:

- „seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků prostředí, v němž dítě žije“
- „vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat“

(MŠMT, 2021, s. 25)

Aby byly cíle těchto oblastí naplněny, je potřeba navrhnout a realizovat vhodné aktivity a vést děti k naplňování vlastních cílů. Podle Stadlerové et al. (2020) je důležité vystavovat děti tvůrčím činnostem, které podněcují tvořivost a nápaditost, estetické vnímání i vyjadřování, nabídka činností v RVP PV však přibližuje dětem svět umění a kultury spíše

obecnějšími způsoby. Pokud bude snahou učitelek realizovat dostatečné množství výtvarných činností dojde k naplnění těchto očekávaných výstupů:

- „ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s výtvarnými pomůckami a materiály)“
- „vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech i ve slovních výpovědích k nim“
- „zachycovat a vyjadřovat své prožitky (výtvarně)“
- „rozvoj estetického vnímání, cítění a prožívání“
- „zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (MŠMT, 2021).

Z RVP PV tedy vyplývá, že se výtvarné činnosti různou měrou prolínají všemi pěti vzdělávacími oblastmi a RVP PV počítá s tím, že výtvarné činnosti budou prostředkem naplňování vzdělávacích záměrů definovaných těmito oblastmi. To, zda se však dané možnosti využijí v praxi je v kompetenci učitelů mateřských škol. Učitelé, kteří o výtvarné umění nejeví zájem, tak mohou volit jiné aktivity a pro děti to může znamenat nedostatek estetických podnětů a také příležitosti k jejich prožívání (Stadlerová et al., 2020).

1.3 Umění v mateřských školách

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, pojmy umění a umělecké dílo se v předškolní edukaci objevují zřídka, RVP PV lpí na termínu výtvarné činnosti a učitelky v praxi používají označení obě – výtvarné činnosti i výtvarná výchova, do kterých integrují různé prvky umění (Hazuková, 2011). Výtvarná výchova v mateřské škole by neměla spočívat pouze ve vlastní tvorbě dětí, ale také v schopnosti učitelů interpretovat různá umělecká díla dětem tak, aby byly schopny porozumět poselství, které toto umění zamýšlí. Hodge (2019) uvádí, že právě výtvarné umění je zprostředkovatelem získání základních znalostí o umění v mateřské škole.

V mateřských školách se k umění často přistupuje spíše jako k výtvarným činnostem založeným na námětových stereotypech, dochází k nedostatečnému propojení výtvarných činností s uměním a přílišnému řízení těchto aktivit ze strany učitelky. Hazuková (2011) dále zdůrazňuje, že většina nedostatků při realizaci výtvarných činností pochází z nepochopení smyslu výtvarné výchovy v předškolním vzdělávání a jejich působení při rozvíjení osobnosti dítěte.

Bezděková (2016) naráží na problematiku při volbě objektů pro zprostředkování umění dětem, při které se stává, že děti v předškolním vzdělávání často nemají možnost setkat se s uměleckými díly, protože dospělí si myslí a automaticky předpokládají, že by jim děti nerozuměly nebo, že na to ještě nejsou dost věkově zralé. Přicházením do styku s uměním však pro děti v mateřské škole představuje zásadní rozvoj vizuálního vnímání a přispívá k jeho pochopení, a přesně z těchto důvodů je vhodné začít děti seznamovat s uměleckými díly již od útlého věku (Bezděková et al., 2016).

Z tohoto všeho vyplývá, že umění v mateřské je velmi podstatným prvkem, neboť jedinci nepředává jen prožitek, ale rozvíjí dětskou citlivost, jeho výtvarný jazyk, podporuje estetické vnímání a podněcuje v dětech radost z tvoření, jelikož si uvědomují, že díla jsou tvořená za účelem a nejde pouze o samotný produkt. Pokud dítě bude již od předškolního věku zvyklé na umění, bude ho brát jako neodmyslitelnou součást jeho života. Bude v něm nacházet smysl a bude mít schopnost umět se k němu vyjádřit.

2 VÝTVARNÁ ČINNOST V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Pod pojmem **výtvarná výchova** si asi každý představí vyučovací předmět, který je na základní škole povinný. RVP PV se však tomuto označení vyhýbá a preferuje termín výtvarná činnost, jenž se může zdát jako ekvivalent mající stejný význam, avšak není tomu tak. Hazuková (2011) definuje výtvarnou výchovu jako „proces záměrného působení na dítě speciálními prostředky“ (s. 33), načež tento proces má své cíle, obsahy, prostředky a učivo. Již zde můžeme pozorovat, že pro jednotlivou výtvarnou činnost není možné tyto požadavky naplnit. Výtvarná výchova se realizuje prostřednictvím **výtvarných činností** a ty jsou zároveň „součástí jejího obsahu i jejím prostředkem“ (Hazuková, 2011, s. 33).

Činnosti, které v situacích všeobecného vzdělávání máme zažité jako výtvarné činnosti, jsou vlastně činnosti s výtvarnými prostředky a těm bude věnována první část této kapitoly. Tato kapitola nám také přiblíží další možnosti rozdělení výtvarných činností, definuje dětský výtvarný projev a jmenuje možnosti rozvíjení tvořivosti a fantazie pomocí výtvarných činností.

2.1 Rozdělení výtvarných činností

Výtvarné činnosti je možné rozdělit na základě několika stanovisek a my se v této části zaměříme na ta nejdůležitější dělení. Při výběru aktivit dětské výtvarné činnosti může být pro učitele vodítkem jejich didaktické uspořádání, anebo funkce či účel výsledku těchto úkolů, ty si představíme.

Podle didaktického uspořádání činností ve výtvarné výchově

Výtvarně zaměřené vzájemné působení mezi dítětem a objektem je možné uskutečnit podle kvality průběhu a druhu výsledku v jedné z těchto základních výtvarných činností:

- **Výtvarné vnímání** je klíčovou složkou tvorby, ačkoliv nemá žádný hmotný výsledek. Jeho záměrem je přinést vnímateli informace o objektu, kterých nabývá poznáváním, prožíváním a hodnocením tohoto objektu (Hazuková, 2011).
- **Výtvarná imaginace** stejně jako výtvarné vnímání také nemá hmatatelný výsledek. Hazuková (2011) ji označila za „vnitřní“ činnost, kdy si v naší představě objekty přetváříme, obnovujeme a upravujeme.
- Za **výtvarnou tvorbu** označujeme naopak činnosti „vnější“. „Výtvarná tvorba je svébytným a jedinečným vizuálním jazykem, jehož prostřednictvím vzniká něco

zcela nového“ (Bajnarová, 2021). Zde se tedy nápady na přetvoření objektu realizují ve výsledek, který je možné ověřit zrakem nebo hmatem (u prostorové tvorby).

- **Komunikace** nejen, že je součástí všech již zmiňovaných činností, ale je i prostředkem verbálním či neverbálním, ke kterému dochází mezi dítětem a učitelkou. Děti komentují průběh výtvarných činností, jeho výsledek, slovně vyjadřují své nápady a vyjadřují své myšlenky při rozhovorech o výtvarných uměleckých dílech (Hazuková, 2011).

Se všemi čtyřmi zmíněnými činnostmi je potřeba pracovat v praxi, vytvářet pro ně podmínky a zahrnovat je do procesu výtvarných aktivit dětí (Hazuková, 2011). Děti by měly předměty výtvarných činností pozorovat, představovat si je, proměňovat je nebo o nich hovořit.

Podle podoby výtvarné tvorby

- **Explorační tvorba** je činností „zkoumající“ a „objevovací“, umožňuje dětem získávat poznatky o výtvarných prostředcích a dovednosti při zacházení a manipulaci s prostředky materiálně-technickými. Explorační činnosti mají celou řadu podob a vzájemně na sebe působí, ale za základní můžeme považovat výtvarný experiment a výtvarnou hru (Hazuková, 2011). Zaměřují se na objevování nových možností, experimentování s výtvarnými prostředky a zdokonalování výtvarných technik.
- **Volná tvorba** představuje v oblasti umění takovou tvorbu, jejíž výsledek nemá žádný konkrétní význam nebo užitek. V dětské výtvarné tvorbě se jedná o jakékoliv vědomé zobrazení, např. tematické práce nebo ilustraci k písničkám, pohádkám apod. (Hazuková, 2011) Volná tvorba se dělí na figurativní – zobrazuje konkrétní osoby, živočichy a věci, a nefigurativní, jenž usiluje o výtvarné ztvárnění pocitů, přírodních procesů nebo myšlenek (Slavíková et al., 2010).
- **Tvorbou užitou** nazýváme rozsáhlou oblast výtvarných aktivit, které se spojují s konkrétním užitím. Spadá sem např. textilní tvorba, designu výrobků, architektura, lidová umělecká tvorba, tato tvorba není v mateřských školách příliš obvyklá (Hazuková, 2011).
- **Výtvarná akce** je druh tvorby, která se podle Hazukové (2011, s. 46) odehrává „v konkrétním čase a prostoru“. Spojují v sobě různé druhy umělecké tvorby, nejčastěji výtvarnou s dramatickou. Vzbuzují silné prožitky a umožňují dynamickou práci ve

skupině. Námětem výtvarné akce může být vernisáž, lidová tradice či slavnost (Slavíková et al., 2010).

V rámci praxe v mateřských školách se setkáváme především s tvorbou volnou, kdy děti kreslí, malují, modelují (např. plastelínu, hlínu), tvoří koláže, vyrábí jednoduché hračky nebo výzdobu různých předmětů, bez jakéhokoliv významu či užitku.

3 VNÍMÁNÍ UMĚNÍ DÍTĚTEM

Děti jsou malí umělci, kteří neznají své limity a neřídí se pravidly. Jejich přirozená kreativita a schopnost vidět svět jinak, než dospělí je něco, čemu bychom měli vzdávat hold. Proto je důležité, aby učitelé rozuměli tomu, jak děti vnímají umění a jaký je jejich vztah k němu. Pouze tímto pochopením mohou učitelé efektivně pracovat s dětmi a rozvíjet jejich schopnosti a nadšení pro umění. V této kapitole se budeme zabývat tím, jak děti vnímají umění, a jak by učitelka měla tyto poznatky využít k efektivní výuce.

Podle Bezděkové a Kubecové (2016, str. 87) by si učitelka měla, předtím, než dítěti představí umělecké dílo a jeho práci s ním, položit následující otázky:

- Jaký objekt pro vnímání dětem zvolit?
- Je třeba děti na jeho sledování nějak připravit? Pokud ano jak?
- Jak aktivitu zorganizovat?
- Jak dětem umožnit vyjádřit jejich pocity a názory ze sledovaného díla?
- Jak s námětem dále pracovat, aby jeho přínos byl pro děti co největší.

3.1 Specifika vnímání uměleckých děl v předškolním věku

Podle Čačky (2004) mají děti první setkání s uměním prostřednictvím ilustrací. Na začátku je pro ně důležitější obsah než forma, preferují jasnou linku a plné barvy. Sice mají sklony k realismu díky své racionalitě, ale díky emocionální stránce se mohou dostat až k baroknímu dojmu. Dokonce i v raných školních letech jsou schopny vnímat pouze jednotlivé prvky a vztahy na obraze, aniž by porozuměly celkové myšlence. Až kolem 9 let, s více zkušenostmi, jsou schopny alespoň hrubě pochopit obsah obrazu. Výtvarné dílo jako celek začnou chápat až kolem 10-12 let.

Nic nebrání tomu, aby dítě v jakémkoli věku mělo přístup k různým uměleckým dílům. Každý vnímaný podnět je formován osobními zkušenostmi a názory okolí. Je důležité, aby dítě nezůstávalo v uměleckém světě osamoceno, ale mělo podporu dospělých. Dítě lépe chápe a přijímá umělecká díla, která zobrazují reálnost a jsou jednoduchá a věrná realitě ve svých proporcích a barvách. (Čačka, 2004)

Gero, Husár a Sokolová (2004) dělí proces recepce neboli vnímání na několik fází, jenž na sebe navazují a prolínají se. Rozdělení je následné:

- 1) Motivace
- 2) Percepce
- 3) Dekódování
- 4) Reflexe
- 5) Responze
- 6) Interpretace

(Gero, Husár & Sokolová in Rochovská & Krupová, 2016)

Všechny tyto etapy jsou klíčové. Ideální je, když se podaří pedagogovi v mateřské škole zapojit do práce s uměleckým dílem všechny etapy.

Jakmile vnímáme dílo, je nezbytné umět se o něm vyjádřit. K tomu slouží **umělecký jazyk**. Rozlišujeme tento druh jazyka, protože standardní vyjadřování nestačí při popisu a celkovém vnímání všech uměleckých děl (Rochovská & Krupová, 2016). Při **interpretaci umění** je důležité používat specifický jazyk, který se liší od běžné komunikace. Umělecké prostředky jsou klíčové pro porozumění estetického vlivu díla na jedince a jsou nezbytné k interpretaci umění. Opačně než v běžném životě, kde je komunikace vzájemná, v umění je často pouze jednosměrná interakce. (Kulka, 2008)

Každý jedinec vnímá umění subjektivně a individuálně, z uměleckého díla cítí něco jiného, jinak to na něho působí, jiným způsobem se o tom dokáže vyjadřovat. (Kulka, 2008) Existují dva druhy interpretace výtvarného umění, a to **verbální** a **vizuální** interpretace.

Vizuální interpretace

Abychom dané dílo mohli vizuálně interpretovat, musíme se ho naučit plně vnímat. V dnešním 21. století, máme kolem sebe tolik vizuálních vjemů (z televize, plakátů, internetu), že je buď nestíháme vstřebávat anebo je naopak záměrně ignorujeme. To nám pak činí problém při vnímání uměleckého díla. Při pohledu na umělecké dílo při dnešním shonu rychle vyhodnotíme vizuálně nejpřitažlivější část a na základě ní zhodnotíme celé dílo. Proto je potřebné v mateřské škole děti učit vidět dílo do hloubky, dávat si při interpretaci na čas, a ne ho pouze povrchově pozorovat (Plevová & Pugnerová, 2022).

Vizuální interpretace znamená určité zpracování pomocí výtvarných činností, utváření podobizny díla či jeho obměna. Jde zde zpravidla o to, že pomocí vizuální interpretace

můžeme ukázat, jak dané dílo chápeme a jak na nás působí. Následně máme možnost ho ztvárnit a dostat nás k danému dílu blíž. (Rochovská & Krupová, 2016)

Vizuální interpretace dává dítěti prostor vyjádřit se. Dítě zpracuje svůj pohled na daný obraz. Vizuální interpretace se může obrazu podobat, může z něho pouze čerpat inspiraci anebo může být v podání dítěte zcela odlišná. Ve vizuální interpretaci ukazujeme, jak vidíme svět nebo daný obraz. (Plevová & Pugnerová, 2022)

Verbální interpretace

Jak už z označení vyplývá, verbální interpretace díla vyžaduje jakési verbální neboli slovní vyjadřování. Proces verbální interpretace je velmi komplexní a není příliš jednoduchý. Každý jedinec, který chce takto interpretovat musí mít nějaké předpoklady, ať už výtvarné či vizuální. Proto k tomu musíme vést děti již od útlého věku. Což ale není snadný úkol, protože děti se v předškolním vzdělávání teprve učí jejich vlastní myšlenky zpracovávat. (Krupová & Rochovská, 2016)

Z počátku se zaměřujeme na to, co dítě vidí. Snažíme se o to, aby popsalo obsah díla, námět, motiv či odvodit jeho název. Následně navazujeme otázkami na provedení díla, tedy jak bylo dílo vyhotoveno. Jaké nástroje umělec využil a jaké barvy. Důležité je ukázat dětem i historickou část, ukázat kdo obraz namaloval nebo kde byl vytvořen. (Rochovská & Krupová, 2016)

3.2 Práce učitelky s uměním

Učitelka by měla pracovat s uměním tak, aby podpořila kreativitu a fantazii dětí. Může je povzbuzovat k experimentování s různými uměleckými technikami a médii, ať už jde o malbu, kresbu, fotografii nebo design. Je důležité, aby učitelka podporovala individuální projevy dětí a nebránila jim ve vyjádření vlastní osobnosti skrze uměleckou tvorbu.

Podle Stadlerové et al. (2020) by měla učitelka také vytvářet inspirativní a podnětné prostředí pro výtvarnou výchovu, které podnítl zájem žáků o umění a umožní jim rozvíjet své dovednosti a talent. Je důležité, aby učitelka zdůrazňovala hodnotu umění a jeho vliv na naši kulturu a společnost.

Důležitou součástí práce učitelky s uměním je také podpora sebereflexe a sebehodnocení dětí. Učitelka by měla pomáhat žákům analyzovat svou vlastní tvorbu a reflektovat své pokroky a nedostatky. Tímto způsobem může učitelka pomoci dětem rozvíjet svou uměleckou identitu a sebevědomí (Stadlerová et al., 2020).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT INSPIROVÁNA UMĚLECKÝMI SMĚRY

Vzhledem k aplikačnímu charakteru bakalářské práce je cílem praktické části vytvořit sadu aktivit zaměřenou na využitelnost uměleckých směrů jako zdroje inspirace při výtvarných činnostech v mateřské škole. Tato sada aktivit se skládá z 8 výtvarných činností a je určena k realizaci v mateřské škole. Každá z činností je inspirována vybraným uměleckým směrem, jemuž náleží několik uměleckých děl, technik a výtvarných prvků, o kterých si s dětmi předem popovídáme a seznámíme je s nimi. Činnosti jsou dále zaměřeny na interpretaci děl dětmi a poznání různorodých výtvarných technik. Projekt je určen pro děti ve věku 5–6 let. Činnosti jsou za sebou poskládány tak, jak za sebou umělecké směry navazovaly v historii, od nejstaršího po nejmodernější. Sadu aktivit je možné realizovat jako celek během dvou týdnů, anebo zařadit jednotlivé činnosti nárazově, kdykoliv v průběhu roku a přizpůsobit jejich téma tomu, jenž je právě na pořadu dne v dané MŠ.

Tuto sadu aktivit jsem ověřila a realizovala v jedné mateřské škole ve Zlínském kraji. Realizace se uskutečnila v měsíci březnu a jednalo se i s přípravou o měsíční projekt. Časově jsem se přizpůsobovala časovým možnostem dané mateřské školy a aktivity tak nebyly realizovány v po sobě jdoucích dnech. V jednom dni byla realizována vždy jedna výtvarná aktivita, a to v rámci hlavní edukační činnosti. Cílem sady aktivit je seznámit děti s vybranými uměleckými směry a rozvíjet tvořivost a fantazii u dětí.

4.1 Zdůvodnění potřeby sady aktivit

V rámci mé praxe v mateřských školách jsem se setkala s nejrůznějšími přístupy učitelek při přípravě a realizace výtvarných činností. Některé jevíly o výtvarné umění velký zájem, jiné často sáhly po aktivitách zaměřených na jinou složku výchovy – pohybovou, hudební či dramatickou. A občas se stávalo, že i když zájem o výtvarné aktivity byl, jejich provedení obsahovalo stejné výtvarné techniky, výukové metody či cíle. Výtvarná činnost představovala jakýsi úkol, který musí s dětmi splnit, aby vytvořily výrobek na nástěnku. A to často tak, že tento produkt za dítě z velké většiny vytvoří, ať už s dopomocí, anebo příliš konkrétní šablonou. Tento přístup učitelek se pak projevuje ve vztahu dětí k výtvarnému umění a tvoření a zcela se jím vytrácí podstata a myšlenka výtvarné činnosti, ta totiž tkví v rozvoji fantazie, kreativity a svobody dětského výtvarného projevu.

Tato sada aktivit proto byla navržena tak, aby podporovala pozitivní vztah dětí předškolního věku k výtvarnému umění, prostřednictvím kterého mohou vyjadřovat svou představivost a fantazii, rozvíjet své estetické cítění a učila je hravým způsobem porozumět okolnímu světu a zachycovat a svobodně vyjadřovat své prožitky a skutečnosti ze svého okolí. Důležitým prvkem a podstatou této sady je také učít děti spolupráci zapojením se do skupiny, respektováním názorů toho druhého a společným řešením jednoduchých problémů.

4.2 Charakteristika sady aktivit

Sada aktivit začíná inspirací nejstarším zvoleným uměleckým směrem romantismem, a končí u nejnovějšího vybrané uměleckého směru pop-artu. Každá výtvarná aktivita je rozdělena na úvodní motivaci, hlavní činnost a její závěr, který se týká zhodnocení činností dětmi. Náměty jednotlivých aktivit jsem volila s ohledem na to, aby byly rozmanité, umožňovaly dětem volnost a byly v souladu s konkrétními zájmy a potřebami dětí, především jsem se však snažily zvolit takové aktivity, které jsou pro děti atraktivní. Název aktivity je zvolen na základě některého z typických rysů daného uměleckého směru.

Tabulka 1: Plán sady aktivit

Č.	NÁZEV			
	INSPIRACE UMĚL. SMĚREM	CÍLE V JAZYCE UČITELE	VÝUKOVÉ METODY	POMŮCKY A PROSTŘEDKY
1	Příroda <i>Romantismus</i>	– představit dětem umělecká díla romantismu – seznámit děti s netradičními technikami malování	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, demonstrace, výtvarná činnost	Ukázky uměleckých děl, plastové kelímky, akvarelové barvy, kreslicí karton, maskovací páska, černá akvarelová barva, kuchyňská houbička, hrubozrnná sůl, štětce
2	Rodina <i>Impresionismus</i>	– představit dětem typické znaky impresionismu – rozvíjet fantazii a kreativitu dětí	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost, didaktická hra	Ukázky uměleckých děl, pexeso, bílé papíry, pastelky, fixy, vodové barvy, pastely, štětce, kelímky
3	Tečka <i>Pointilismus</i>	– seznámit děti s pointilistickou výtvarnou technikou	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, demonstrace,	Ukázky uměleckých děl, temperové barvy, špejle, víčka, šablony, bílé a barevné papíry,

		<ul style="list-style-type: none"> – rozvíjet výtvarnou zručnost dětí při manipulaci s výtvarnými předměty – rozvíjet vzájemnou spolupráci dětí 	výtvarná činnost, didaktická hra	štetce, nůžky, lepidlo, dvě misky
4	Barva a emoce <i>Fauvismus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – rozvoj emoční inteligence u dětí – rozvíjet předčtenářskou gramotnost dětí – rozvíjet fantazii a kreativitu u dětí 	Rozhovor, vyprávění, popis, práce s obrazovým materiálem, práce s prediktabilní knihou, výtvarná činnost, skupinová práce	Ukázky uměleckých děl, prediktabilní kniha, pastelky, fixy, barevný papír, velkoformátový papír, nůžky, lepidlo
5	Tvary <i>Kubismus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – rozvíjet předmatematické dovednosti dětí – rozvíjet koordinaci ruky a oka u dětí – rozvoj sluchového vnímání dětí 	Rozhovor, vyprávění, popis, práce s obrazovým materiálem, demonstrace, výtvarná činnost	Ukázky uměleckých děl, předloha, šablona, pastely, tvrdý papír, barevné papíry, nůžky, lepidlo, plastelína, tužky
6	Pohyb <i>Abstraktní expresionismus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – seznámit děti s technikou akční malby – rozvíjet u dětí spolupráci ve skupině 	Rozhovor, popis, demonstrace, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost, skupinová práce	Ukázky uměleckých děl, prostěradlo, igelitová plachta, kelímky, štetce, barvy, příběh
7	Myšlenky <i>Surrealismus</i>	<ul style="list-style-type: none"> – seznámit děti s netradiční technikou malby – rozvíjet vizuální vnímání dětí 	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost	Ukázky uměleckých děl, dřívka a starý karton, temperové barvy, papíry
8	Reklama <i>Pop-art</i>	<ul style="list-style-type: none"> – představit dětem umělecká díla pop-artu – rozvíjet grafomotoriku dětí 	Rozhovor, popis, demonstrace, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost	Ukázky uměleckých děl, papír s mřížkou, barevné papíry, tužka, nůžky, lepidlo, černá tempera, plastová krabička, předloha zajíčka, anilinová a

				transparentní vodová barva, štětce, barevné fixy, šablona různých produktů
--	--	--	--	--

Místo realizace: Aplikace sady aktivit probíhala ve vybrané mateřské škole ve Zlínském kraji. Tato mateřská škola se nachází v malé obci je tedy menší i kapacitou. Její celková kapacita je 52 dětí a má pouze dvě homogenní třídy, zvláště pro děti ve věku 3–4 let a pro starší děti ve věku 5–6 let. Aplikace probíhala ve třídě se staršími dětmi, jelikož prostředí i věk dětí byl pro realizaci projektu vhodnější. Tuto mateřskou školu jsem si pro realizaci sady aktivit zvolila záměrně, jelikož jsem si již v průběhu vykonávané souvislé praxe v rámci studia všimla, že realizované výtvarné činnosti v této MŠ jsou tak trochu monotónní a repetitivní. Mateřská škola disponuje prostornou třídou s hernou, kterou jsem během realizace mohla využít.

Charakteristika dětí: Ve třídě Sluníček se během realizace aktivit se nacházelo vždy kolem 10 až 15 dětí ve věku 5–6 let. Dvě z dětí měli z důvodu logopedických obtíží odloženou školní docházku. Nižší počet dětí mi umožňoval věnovat se individuálním potřebám každého dítěte, důkladně dohlížet na průběh aktivit a v souvislosti s evaluací, jsem spatřovala výhodu v tom, že jsme zpětné vazbě dětí mohli věnovat více času.

Časové parametry aplikace: Aplikace výše představené sady výtvarných aktivit probíhala v měsíci březnu, a to konkrétně ve dnech 13. 3. – 28. 3. 2024. Do mateřské školy nebylo z mnoha důvodů možné docházet v pravidelných, po sobě jdoucích intervalech. Nejdelší prodleva mezi aplikacemi sady aktivit trvala 4 dny. Aktivity jsem realizovala v odpolední hodinách, kdy se ve třídě nacházelo pouze okolo 10 až 15 dětí, z celkového počtu 23 dětí. Časová náročnost aktivit se mírně lišila, zpravidla však aktivity trvaly přibližně 40–50 minut.

4.3 Realizace sady aktivit

Každá aktivita je inspirována jiným uměleckým směrem a je navržena tak, aby prostřednictvím ní docházelo k dosažení předem stanovených cílů. Zvolený umělecký směr a jeho znaky jsou v úvodu aktivit popsány a definovány. Jednotlivé aktivity pak obsahují popis jejich průběhu, její cíle a kompetence, využití pedagogické strategie, včetně prostředků a pomůcek. Průběh je podrobně zaznamenán v úvodu, hlavní části a závěru a obsahuje zajímavé komentáře dětí.

4.3.1 Aktivita č. 1: Příroda

Inspirace uměleckým směrem: Romantismus

Romantismus je umělecký směr, který se prosadil na konci 18. století v Anglii a odtud se rozšířil po celé Evropě, kde setrval až do první poloviny 19. století. Tento směr zdůrazňoval individualitu, citovost, fantazii a představitivost, a často byl proti racionalismu a vědeckému přístupu k umění. Romantismus se zaměřoval na emoce a vnitřní prožívání jednotlivce, často se inspirující v lidových tradicích, bájích a pohádkách. Umělci romantismu často vyjadřovali své city a touhy prostřednictvím tvorby jako jsou literatura, malba, hudba či architektura.

V malířství se romantismus projevil skrze díla krajinomalby od Williama Turnera, známého také jako „malíře světla“, skrze světoznámé dílo „Svobody vedoucí lid“ od Eugéna Delacroixe, svůj úspěch sklidila i díla od ústředního českého představitele romantismu Josefa Mánese. Právě z tvorby těchto umělců jsem během činností s dětmi vycházela. Umělci romantismu dále nacházeli inspiraci v přírodě, kterou zachycovali na plátno v dramatickosti tahu štětce a hře světla a stínu pomocí akvarelu nebo olejomalbou. Romantismus byl také spojován se silným nacionalismem a touhou po svobodě a nezávislosti. Umělci romantismu často vyjadřovali své vlastní národní identity a touhu po politické změně prostřednictvím svého umění (Farthing, 2018).

Inspirace romantickými motivy může dětem pomoci cítit se spojeny s přírodou, což může vést k větší citlivosti k životnímu prostředí a udržitelnosti, zároveň je romantismus obdobím, které klade důraz na fantazii a snovost, což může přispět k rozvoji dětské představitivosti a schopnosti tvořit příběhy ve svých obrazech.

Tabulka 2: Didaktické zaměření aktivity č. 1

Název aktivity:	Příroda
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Představit dětem umělecká díla romantismu - Seznámit děti s netradičními technikami malování
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Vyjádřit vlastními slovy, co je namalované na obraze - Vytvořit obraz pomocí netradiční výtvarné techniky
Kompetence:	<p><i>Dítě dokáže vlastními slovy popsat, co je namalované na obraze -> kompetence komunikativní – ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky</i></p> <p><i>Dítě vytvoří obraz pomocí netradiční techniky -> kompetence k učení – se učí nejen spontánně, ale i</i></p>

	vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, vyprávění, popis, práce s obrazovým materiálem, demonstrace, výtvarná činnost
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, plastové kelímky, akvarelové barvy, hladký kreslicí karton, maskovací páska, černá akrylová barva, kuchyňská houbička, hrubozrnná sůl, štětce

Průběh aktivity:

Motivace – úvod do umění

Děti se v odpoledních hodinách shromáždily kolem stolečku, kde jsem si připravovala pomůcky. Na stolečkách ležely kromě obrazů v tištěné podobě i výtvarné pomůcky. Dětem jsem nejprve představila důvod mé přítomnosti a vyzvala jsem děti, zda by se se mnou nemohly přesunout na koberec do herny. Jakmile jsme se pohodlně usadili, začala jsem se děti ptát na otázky.

U: „*Děti, věděly byste co je to umělecké dílo?*“

D1: „*Nějaký obrázek.*“

D2: „*Ale musí být krásný.*“

Dětem jsem vždy následně otázku zodpověděla a pokládala další otázky typu: „*Kdo je umělec?*“ „*Co takový umělec dělá?*“ „*Co k tomu potřebuje?*“ Děti jsem následně nechala volně odpovídat a k odpovědím přispěla vysvětlením. Dívka č. 3 zvolala na jednu z mých otázek „*Umělec je pán, co hezky maluje.*“ Součástí mých otázek byla i otázka, zda děti ví, co je to umělecký směr. Nebyla jsem překvapená, když jsem zjistila, že se pro děti jedná o nový termín, výkladu jsem se tedy zhostila. „*Když mají díla určité vlastnosti společné a byly vytvořeny ve zhruba stejné době, pak společně tvoří umělecký směr.*“ Jakmile jsme se dopracovali k tomu, co vše představuje umění, umělec a jaké výtvarné pomůcky může využívat, prozradila jsem dětem, že takovými umělci mohou být i oni, když se budou podílet na tvůrčích činnostech, které budeme některá odpoledne společně vytvářet.

Hlavní část – interpretace děl a tvorba krajiny

Pro hlavní část své aktivity jsem zvolila tři stěžejní umělce romantismu a celkem čtyři díla, která si s dětmi popíšeme (viz. Obrázek 1). Do kroužku jsem před děti položila vždy jedno vybrané umělecké dílo, které jsme si verbálně interpretovali. Děti identifikovaly, čeho se týkají téměř všechny z nich. Při interpretaci jsem pokládala otázky k jeho obsahu: „*Tohle je dílo od Delacroixe, pozná někdo, co se na něm nachází?*“, k formě: „*Jaké jsou na obrazu použité barvy?*“ a funkci: „*Proč si myslíte, že tuto krajinku nakreslil?*“

Obrázek 2: Umělecká díla romantismu

Obrázek 1: "Večer v horách po západu slunce" Josef Mánes

CH1: „*Podle mě je to košík květin.*“

D2: „*Já tam vidím moc barev.*“

CH2: „*Protože chtěl ten obrázek někomu dát.*“

Dále jsme si díla s dětmi popsali a ony mi sdělily jejich pocity z nich a vyjádřily, které se jim nejvíce líbí. U hodnocení děl mě nepřekvapilo, že největší oblibu si získal právě nejbarevnější obraz „*Košík květin*“ od Eugena Delacroixe. Pak jsme navázali na hlavní aktivitu – *Krajina akrylovou barvou*. Tato aktivita byla inspirována obrazem od Josefa Mánese „*Večer v horách po západu slunce*“ (viz. Obrázek 2). Kreslicí karton jsem přilepila na plastovou podložku a vytvořila tak každému dítěti rámeček. Černou akrylovou barvou jsme vytvořily kopcovitou krajinu, načež každé z dětí si ji předkreslilo podle svých vlastních představ.

U: „*Co můžeme kopcům přidat, abychom se přiblížili umělcům romantismu?*“

CH2: „*Sluníčko.*“

U: „*Skvělé a co dalšího bylo na uměleckých dílech, které jsme si popisovali?*“

D1: „*Kytičky?*“

D4: „*Nějakou vodu.*“

Poté si děti mohli zvolit ze dvou výtvarných technik a to – malování na vlhký papír či malování solí. Většina dětí zvolila malbu solí, důvodem bylo, že tuto techniku doposud nikdy nevyzkoušely. U techniky na vlhký papír jsme jej kuchyňskou houbičkou navlhčili a krátkými tahy štětce děti zapouštěly barvy jednu po druhé. Výkresy jsme poté umístili k zaschnutí na topení. Malování solí jsme zahájili tím, že děti část obrázku nabarvily akvarelovými barvami, následně tuto část posypaly solí. Samy přicházely na to, že musely malovat rychle, protože sůl držela jen na částech, které byly vlhké. I tyto díla jsme přesunuly k vysušení na topení. Během této činnosti jsme s dětmi vedli rozhovor o jejich oblíbených místech v přírodě v okolí. Zaznělo, jaké kopce rády navštěvují s rodiči, a proč mají tato místa rády.

Obrázek 3: Ukázka aktivity č. 1

D1: „*My jezdíme na takový kopeček do Valmezu, je tam vyhlídka.*“

CH4: „*Mě se líbí ten kopec, kde se v létě opékají špekáčky a pálí vatra.*“

U: „*Tak to určitě myslíš Jankův kopec. Ten mám taky ráda.*“

Závěr – zhodnocení aktivit

Na závěr následovala závěrečná reflexe, v níž děti popisovaly své dílo a jejich části, které se rozhodly přidat – stromy, slunce aj. Poté odpovídaly na mou otázku „*Co mají vaše díla společného s těmi původními?*“

CH3: „*Moje je taky zelené.*“

D2: „*Já tam mám taky kytičky.*“

Děti pak svým výtvorům měly vymyslet jméno, a jelikož u romantismu bylo typické, že název díla přímo odrážel konkrétní obraz, tento rys napodobily děti i u svých děl. Našel se mezi nimi „Barevný svět“, „Kopečky s řekou“ nebo „Sluníčkový den“.

Tato aktivita byla inspirovala klíčovým prvkem romantismu – přírodou a využívanou technikou malby akvarelem. Před začátkem hlavní činnosti jsme se zaměřovali na emoce, které jednotlivá umělecká díla v dětech vyvolávají, důraz byl kladen na volnost během hlavní činnosti a na závěr hlavní činnosti jsme s dětmi vedli rozhovor, jenž se nesl ve stejném duchu na téma příroda.

4.3.2 Aktivita č. 2: Rodina

Inspirace uměleckým směrem: Impresionismus

Impresionismus, umělecký směr z druhé poloviny 19. století, se zrodil ve Francii a rychle se rozšířil po celé Evropě. Název pochází od známého obrazu Clauda Moneta "Imprese – Východ slunce", který byl představen na první impresionistické výstavě v roce 1874. Tento směr přinesl revoluční přístup k malbě, s důrazem na barvy a dojem, který obraz vytvářel. Impresionisté se nezaměřovali pouze na realitu, ale spíše na své vlastní pocity a vnímání světa. Oproti tradičním malbám 19. století byly impresionistická díla subjektivním vyjádřením reality.

Klíčovými představiteli impresionismu byli umělci jako Bazille, Monet, Manet, Pissaro, Sisley, Degas a Renoir. Claude Monet, jeden z prvních zakladatelů tohoto směru, zanechal ikonickou stopu svou prací na plátně, papíře a v olejomalbě. Impresionismus ovlivnil vývoj neoimpresionismu a ovlivnil některá z nejvýznamnějších uměleckých hnutí 20. století, jako je kubismus a fauvismus. Tento směr znamenal zlom v umění tím, že umožnil umělcům vyjádřit své jedinečné pohledy a emoce prostřednictvím světla a barev.

U impresionismu je z palety barev vyloučená černá barva, jelikož se nevyskytuje v přírodě, a ta je často hlavním motivem impresionistů. Tam se umělci pokouší zachytit okamžitou atmosféru dané chvíle, neopakovatelné chvíle a okamžik duševního rozpoložení. Námět obrazu tedy nebyl podstatný, hlavní bylo jeho zpracování, které často proslulo svými cykly – stejný námět byli umělci (především však Monet) schopni zachytit v různé denní či roční

době (Guillame, 2012). Zdrojem malby impresionistů tedy bylo vše to, v čem žili jako účastníci a pozorovatelé života městské společnosti a v rámci různých prostředí.

Využití impresionismu při výtvarných činnostech v mateřské škole může být pro děti velmi prospěšné z několika důvodů. Impresionismus se zaměřuje na vnímání okolního světa skrze barvy, světlo a dojem, což může dětem pomoci rozvíjet jejich smyslové vnímání a kreativitu. Impresionismus také podporuje rozvoj jemné motoriky a koordinace ruky-oko, jelikož vyžaduje precizní práci s barvami a štětci. Děti se mohou naučit experimentovat s různými technikami malby a objevovat nové způsoby vyjádření prostřednictvím výtvarného umění.

Tabulka 3: Didaktické zaměření aktivity č. 2

Název aktivity:	Rodina
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Představit dětem typické znaky impresionismu - Rozvíjet fantazii a kreativitu dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Určit, co mají díla společného - Vyjádřit své nápady prostřednictvím kresby
Kompetence:	<p><i>Dítě dokáže učit, jaké znaky mají díla společné -></i> kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými)</p> <p><i>Dítě dokáže spontánně vyjadřovat své nápady prostřednictvím kresby -></i> kompetence k řešení problému – spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost</p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost, didaktická hra
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, pexeso, bílé papíry, pastelky, fixy, vodové barvy, pastely, štětce, kelímky

Průběh aktivity:

Motivace – vyprávění

I tentokrát jsme činnost zahájili s dětmi v kruhu na koberci v herně. Ve středu kruhu ležely tři obrazy od Clada Moneta a všechny tři spojoval jeden charakteristický prvek, na který jsem se děti zeptala, byla jím rodina. Dětem jsem v krátkosti představila, kdo se na obrazech nachází. Na všech umělec vyobrazil, buď svou ženu Camille nebo svého osmiletého syna Jeana. Poté jsem dětem začala ke každému obrazu vyprávět poutavý příběh o tom, jak vznikl a k čemu se vázal. V této části měly děti zavřít oči a příběh si v hlavě vizualizovat. Děti se dozvěděly, že tento umělec rád zvětčoval lidi při jejich každodenních povinnostech nebo radostech, a proto na svém obraze zobrazil svou rodinu na procházce či svého syna a manželku v zahradě jejich letních sídel.

Obrázek 4: Umělecká díla impresionismu

Následovaly otázky týkající se obsahu uměleckých děl. „*Jaká je žena na obraze?*“ „*Jakou má tvář?*“ „*Je veselá nebo smutná?*“ „*Co má na sobě oblečeného?*“ „*Jaké je na obraze počasí?*“ Děti popisovaly obrazy vlastními slovy.

CH1: „*Tvář má rozmazanou.*“

D1: „*Něco ji překvapilo.*“

U: „*Jak jsi poznala, že ji něco překvapilo?*“

D1: „*Že má otevřenou pusou.*“

D2: „*Má moc pěkné šaty.*“

Hlavní část – výtvarné ztvárnění milované osoby

Jak jsme si s dětmi vysvětlili v úvodu, Claude a celkově umělci impresionismu malovali lidi, které měli moc rádi – své blízké, příbuzné či přátele. Na tuto skutečnost jsme navázali tím,

že jsem děti vyzvala k tomu, aby si vybrali nějakou milovanou osobu, kterou libovolnou technikou ztvární a přesunou se ke stolečkům. Dětem jsem některé techniky, které by mohly využít předem představila. Některé z dětí se poprvé setkaly s technikou malby pastelem. Téměř všechny děti se rozhodly výtvarně ztvárnit portrét maminky, dva chlapci zvolili tatínka a jedna dívka se rozhodla pro svou mladší sestřičku. Kresba byla realizována pastelkami, fixy, vodovými barvami či pastely. Podmínkou bylo, aby děti při kresbě nevyužívaly černou barvu (ani pro obrys), stejně jako je tomu u vybraného uměleckého směru.

Obrázek 5: Ukázka výtvorů k aktivitě č. 2

Kdo měl hotovou práci, toho jsem vyzpovídala z množství otázek týkajících se toho, co se nachází na obrázku, proč je to tam, jaké byly využity techniky, otázky byly podobně směřované, jako ty v úvodu. Jak je patrné z Obrázku 5, většina dívek zvolila růžovou barvu a své maminky se rozhodly vyobrazit jako princezny.

U: „Proč jsi ji namaloval/a?“

D1: „Protože je to moje maminka a mám ji ráda.“

D3: „Protože je krásná.“

CH2: „Jen tak.“

Didaktická hra – živé pexeso

Po této aktivitě jsme se s dětmi přesunuli zpátky na koberec do herny, kde jsem dětem vysvětlila postup hry – živé pexeso. Nejprve jsem vybrala dva kapitány, ti, měli za úkol

hledat podle popisu dvojice, které k sobě patří. Ostatním jsem pak rozdala po jedné dvojici z pexesa s motivem uměleckých děl impresionismu (viz. Příloha P I) a zřetelně děti vyzvala k tomu, aby si obrázky na kartičkách neukazovaly. Kapitáni týmů se střídali, jménem a otázkou vyzvali postupně vždy dvě děti - např. „Ondro, jaký máš obrázek?“ Děti měly po vyzvání obrázek popsat. Jakmile některý z kapitánů správně přiřadil dvojici, děti se za něj zařadily. Každý kapitán si na závěr určil počet dvojic a děti měly určit, kdo vyhrál. Některé děti u této aktivity vyrušovaly a měly tendenci napovídat.

CH3: „*Já mám kytičku ve váze.*“

U: „*A můžeš nám říct, kolik těch kytiček v té váze je?*“

CH3: „*Tři.*“

D4: „*Já mám slunečnice, ale je jich víc.*“

Závěr – zhodnocení aktivit

Následuje závěrečná část, kdy jsme s dětmi aktivity zhodnotili, měly možnost vyjádřit, co se jim dnes líbilo nejvíce. Obrazy si poté měly odnést s sebou domů, aby je ukázaly osobě, kterou ztvárnily. V této části jsme si navíc se všemi dětmi zopakovali, co bylo pro tento směr typické.

4.3.3 Aktivita č. 3: Tečka

Inspirace uměleckým směrem: Pointilismus

Pointilismus je umělecký směr a styl malby, který se poprvé objevil v roce 1886 ve spojení s francouzským malířem Georgem Seuratem. Ten, ve spolupráci s Paulem Signacem pomohl vyvinout pointilistický styl a dal mu takovou podobu, jakou má dnes.

Tento směr využívá techniky kladení jednotlivých barevných teček či skvrn vedle sebe, které z optického hlediska vytvářejí dojem jednotného obrazu. Tato technika je založena na schopnostech vnímání oka a mysli, které míchají jednotlivé body a při pohledu na obraz tak vzdáleně působí jako spojené a tvoří zářivé a dynamické obrazy (Farthing, 2018).

Pro inspiraci při tvorbě výtvarných činností v mateřské škole je pointilismus ideální volbou z několika důvodů. Zaprvé, děti se skrze tento směr učí preciznosti a trpělivosti při nanášení jednotlivých teček. Dále se rozvíjí jejich schopnost vnímat barvy a tóny, které mohou kombinovat pro vytvoření zajímavých barevných efektů. Pointilismus také podporuje rozvoj motorických dovedností a koordinaci ruky a oka.

Tabulka 4: Didaktické zaměření aktivity č. 3

Název aktivity:	Tečka
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Seznámit děti s pointilistickou výtvarnou technikou - Rozvíjet výtvarnou zručnost dětí při manipulaci s výtvarnými předměty - Rozvíjet vzájemnou spolupráci dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Vytvořit obraz otiskem barvy z různých nástrojů - Zacházet s temperovou barvou a tiskátkou - Spolupracovat při sběru víček
Kompetence:	<p><i>Dítě dokáže vytvořit obraz otiskem barvy z různých nástrojů -> kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá a experimentuje; se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí a soustředí se na činnost</i></p> <p><i>Dítě umí zacházet s temperovou barvou a tiskátkou -> činnostní a občanské kompetence – se učí svoje činnosti plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat</i></p> <p><i>Dítě spolupracuje s ostatními dětmi při sběru víček -> sociální a personální kompetence – při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje; je schopné respektovat druhé, vyjednávat, přijímat a uzavírat kompromisy</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, demonstrace, výtvarná činnost, didaktická hra
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, temperové barvy, špejle, víčka, šablony, bílé a barevné papíry, štětce, nůžky, lepidlo, dvě misky

Průběh aktivity:

Motivace – seznámení s daným uměleckým směrem

V úvodní části jsme se s dětmi opět setkali na koberci v herně, kde jsme vytvořili kruh. Dětem jsem dala k prohlédnutí ukázky tvorby malířů George Seurata a Paula Signaca (viz. Obrázek 6). Děti si měly všimnout, jakým způsobem jsou jeho obrazy malovány. Po bližším přezkoumání děti zjistily, že jsou barevné plochy tvořeny body.

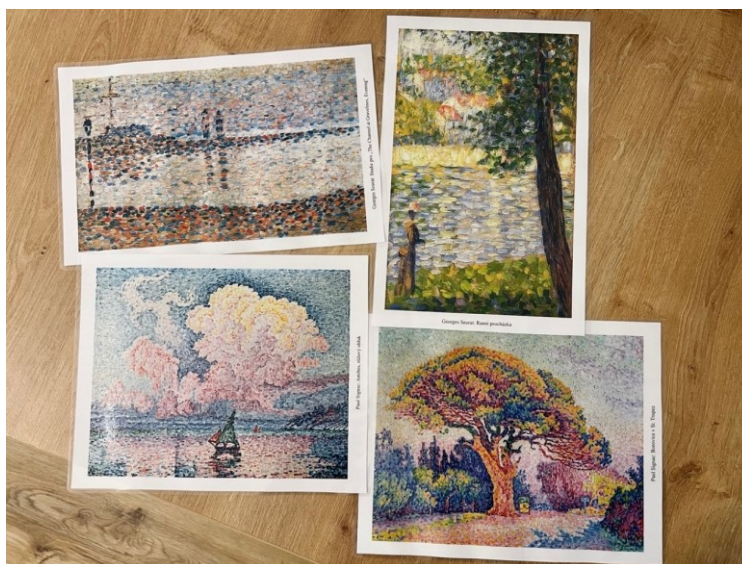
D1: „*To mu muselo trvat dlouho, než to celé namaloval.*“

CH1: „A jak věděl, jaké má vybírat barvy?“

D2: „To musel mít hodně štětců.“

Rozvedla jsem na toto téma s dětmi diskusi. Povíдали jsme si o tom, že přesně stejného způsobu používání teček využívá také televize a noviny (tiskárna), kdy jsou obrázky taktéž složeny z jednotlivých barevných bodů a při pohledu z dálky splynou v celistvý obraz. I zde jsme nezapomněli díla verbálně interpretovat – jaké jsou použity barvy, co je vyobrazeno. Dětem jsem poté položila otázku: „Čím můžeme takovou tečku udělat? Co na to můžeme použít?“ Zazněly odpovědi jako – špejli, vršek, brčko, opačný konec štětce nebo prsty.

Obrázek 6: Umělecká díla pointilismu

Hlavní část – výtvarná činnost

V rámci hlavní části mého výstupu jsme se s dětmi přesunuli ke stolečkům. Děti si mohly vybrat jakýkoliv přírodní motiv, který pomocí techniky otiskování ztvární (strom, květinu, motýla). Připravené jsem však pro tuto činnost měla i tištěné šablony s těmito náměty (viz. Příloha P II), které velikostně odpovídaly papíru A5, jelikož jsem věděla, že je pro tuto činnost lepší zvolit menší formát papíru.

Poté se děti pustily do otiskování, využívaly u toho temperových barev a ve výběru „tiskátek“ byly kreativní. Některé děti si vybrali špejli, jiné dřívko, anebo víčko od pet lahve. Předlohu pak zvolila většina dětí. Během práce děti podotkly, že otisknutá barva dělá pěknou strukturu. I přestože jsem v průběhu namítala a radila dětem, ať vyzkouší tvořit i bez předlohy, aby nebyly ničím svazované, mě většina dětí neuposlechla.

Poté si děti obrázek vystřihly a nalepily jej na barevný papír, o jehož barvě také rozhodovaly samy. U této činnosti jsem dbala na to, aby děti dobře manipulovali s pomůckami, nůžkami a udržovaly si své pracovní místo čisté. Děti jsem nabádala, aby vyzkoušely větší množství barev a různé předměty k otiskování.

Obrázek 7: Ukázky výtvorů k aktivitě č. 3

Didaktická hra – Přesunování teček

Abych děti po této činnosti zaktivizovala, přesunula jsem se s nimi zpátky na koberec, kde jsme si zahráli hru. Šlo o skupinovou činnost, kde cílem dětí bylo rozvíjet jejich vzájemnou spolupráci. Děti jsem nejprve požádala, ať určí, kdo je z nich nejrychlejší. Děti společně vybraly jednoho z chlapců. Poté jsem děti uvedla do děje „Tečky se rozkutálely z obrazu a je potřeba je přesunout zpátky na obraz.“ Dětem jsem sdělila, že nejprve si přesunuté tečky zkusí právě onen vybraný chlapec a dostane na to jednu minutu. Na parapet jsem odložila misku s vršky, které představovaly tečky a na druhý konec místnosti umístila další misku, tedy obraz. Chlapci jsem sběr odstartovala a stopla mu jednu minutu. Ten běhal z jedné strany na druhou a postupně po jedné tečky přemísťoval. Po uplynutí jedné minuty, jsme společně s dětmi určili, kolik teček se mu podařilo posbírat. Bylo jich jedenáct.

CH2: „*Vojta je rychlý, my ho nikdy nemůžeme dohonit.*“

D3: „*Minuta, to je strašně málo.*“

Poté jsem děti poprosila, aby se chytily za ruce a vytvořily provaz od „zatoulaných teček“ až k „obrazu“. Vysvětlila jsem jim, že nyní na to nebudou samy, musí navzájem spolupracovat a po jedné si tečky předávat. I jim jsem spustila časomíru jedné minuty. Nejprve se dětem v prvním kole podařilo nasbírat 8 teček. Řekla jsem jim, ať to zkusí znovu,

že každá spolupráce není zprvu dokonalá, a že když už teď děti ví jak na to, jejich výsledek může být mnohem lepší. V druhém kole pak sesbíraly 13 teček. Usadili jsme se zpátky na koberec a řekli si, proč je dobré spolu spolupracovat, a že když budou společně táhnout za jeden provaz, můžou dosáhnout lepších výsledků.

Závěr – zhodnocení aktivit

Na závěr se každé z dětí vyjádřilo ke svému výtvoru – co na něm můžeme vidět, jaké zvolily barvy, a proč se pro toto ztvárnění rozhodly.

U: „*Proč sis vybrala tento obrázek?*“

D4: „*Mě se moc líbil ten motýlek a já mám ráda duhové barvičky.*“

CH3: „*Jak jsme teď uklízeli tady u nás na vesnici, tak jsme chodili v lese, tak jsem si vybral strom.*“

4.3.4 Aktivita č. 4: Barva a emoce

Inspirace uměleckým směrem: Fauvismus

Jedná se o moderní umělecký směr, který vznikl na počátku 20. století ve Francii a trval velmi krátce přibližně do roku 1910. Jeho hlavními představiteli byli umělci jako Henri Matisse, André Derain, Raoul Dufy nebo Georges Braque.

Základními rysy fauvismu byla výrazná a sytá barevnost, odvážné a expresivní použití barev, hravost a spontaneita v malbě. Umělci fauvismu byli přesvědčení, že barvy mají vlastní význam a spojovali je s emocemi, věřili, že je možné využít je k vyjádření nálad a pohnutek (Farthing, 2018).

Aktivity inspirované fauvismem jsou pro děti v mateřské škole velmi přínosné, protože podporují rozvoj jejich kreativity, fantazie a schopnosti vyjadřovat své pocity a emoce pomocí výtvarného umění. Díky fauvismu se děti učí vnímat svět kolem sebe jinými očima, vidět barevné kontrasty a experimentovat s různými výtvarnými technikami. Zároveň se při těchto aktivitách učí spolupráci, sdílení a komunikaci s ostatními dětmi, což je pro jejich sociální a emocionální vývoj velmi důležité. Celkově lze tedy říci, že fauvismus může být inspirativní a obohacující zkušeností pro děti v tomto věku.

Tabulka 5: Didaktické zaměření aktivity č. 4

Název aktivity:	Barva a emoce
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Rozvoj emoční inteligence u dětí - Rozvíjet předčtenářskou gramotnost dětí - Rozvíjet fantazii a kreativitu u dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Popsat jednotlivé emoce - Orientovat se v prediktabilní knize - Vytvořit obrázek emoce a její příčiny
Kompetence:	<p><i>Dítě umí popsat jednotlivé emoce -> činnostní a občanské kompetence – se zajímá o druhé i o to, co se kolem děje; chápe, že se může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně</i></p> <p><i>Dítě se dokáže orientovat v prediktabilní knize -> komunikativní kompetence – ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní; dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává</i></p> <p><i>Dítě dokáže vytvořit obrázek emoce a její příčiny -> kompetence k řešení problému – spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, vyprávění, popis, práce s obrazovým materiálem, práce s prediktabilní knihou, výtvarná činnost, skupinová práce
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, prediktabilní kniha, pastelky, fixy, barevný papír, velkoformátový papír, nůžky, lepidlo

Průběh aktivity:

Motivace – seznámení s uměleckým směrem Fauvismus

S dětmi jsme se posadili do herní části na koberec do kroužku. Celou činnost jsem zahájila evokační otázkou „*Děti, dnes tu máme další umělecký směr, a tentokrát jím umělci vyjadřovali své emoce. Víte, co jsou to emoce?*“ Děti si postupně sdělovaly vše, co si myslí, že emoce představují. Až nakonec jsem dětem prozradila, že emoce jsou nedílnou součástí lidského života, a že je představuje třeba radost, smutek, strach aj.

D1: „*To jsme s paní učitelkou dělali.*“

D2: „Radost.“

CH1: „Já bych řekl, že je to, jestli se máme dobře nebo špatně.“

Před děti jsem následně položila čtyři vybraná umělecká díla z této doby od Henriho Matisse (viz. Obrázek 8). Stejně jako u impresionismu, i u tohoto směru jsem si pro děti připravila krátké vypravování k jednotlivým obrazům. Pověděla jsem jim, že „Šnek“ dosahuje tří metrů čtverečních, tento rozměr jsem demonstrovala tím, že by byl obraz až téměř po strop. Je tvořený barevnými tvary ve středu díla, které odráží spirálovitý vzor ulity šneka, podle něhož nese svůj název. Stejně jako obraz s názvem „The Sheaf“ vyjadřuje radost. Z obrazu „Kočka s červenou rybou“ je vidět, že Matisse měl výjimečnou lásku ke kočkám, jenž měl tři. Poslední z děl představovalo jakýsi portrét, kde se Matisse představil v černé formě ve středu malby, jako silueta sedící v křesle obklopená potěšenými, které obohatily jeho život. Své vypravování jsem doprovázela ukazováním na konkrétní díla a jejich části.

Obrázek 8: Umělecká díla Fauvismu

Hlavní část – práce s prediktabilní knihou a navazující výtvarná činnost

V druhé části mého výstupu, jsem si vytáhla předem připravenou prediktabilní knihu „V Hlavě“, kterou jsem sama vytvořila na motivy stejnojmenné animované pohádky a začala jsem číst (viz. Příloha III). Děti projevily hezkou reakci na vytvořenou prediktabilní knihu a dané téma upoutalo jejich pozornost. U každé stránky jsem vždy nejprve přečetla vždy první větu, která obsahuje prediktabilní text „Byl jednou jeden...“ a dětem jsem ukázala obrázek z knihy, aby věděli, o jakou postavu se jedná, a pak jsem navázala jejich charakteristikou. Děti si tak ilustraci spojovaly s nadcházejícím textem. Při čtení jsem kladla důraz na dynamiku hlasu a emoce v průběhu čtení znázorňovala, například při přečtení slova

rozzlobený jsem se zamračila, u „srdce mu bušilo“ jsem si pěstí poklepala na hrudník. Celkově jsem vždy celou část jedné emoce četla v jejím duchu, tedy radost – vesele, hněv – našťvaně.

D3: „*Já tu pohádku znám, dívala jsem se na ni s maminkou.*“

D4: „*Ta holčička z modrýma vlasama se jmenuje Riley.*“

CH2: „*Mě se líbí ta červená postavička.*“

Po přečtení jsme se zaměřili na každou emoci zvlášť. Ke každé emoci jsme si přiřadily barvu (např. hněv – červená), obličej/reakci (např. radost – úsměv) a popis (např. strach se třese, znechucení si stěžuje, hněv křičí). A pomocí otázek u jednotlivých emocí, jsme si přiblížili i jednotlivé podměty, díky nimž k této emoci dochází. Otázku jsem vždy nahlas přečetla, např. „*Čeho se bojíš?*“ a děti po jednom vyvolávala k odpovědi. Celá tato část stále probíhala v kruhu.

Dále jsme se přesunuli ke stolečkům, zde jsem dětem dala za úkol, aby si vybraly jednu emoci. Tuto emoci nakreslí jako postavičku, a poté k ní dokreslí v obrázcích odpověď na otázku, která se nachází v prediktabilní knize u této emoce. Když si tedy někdo zvolil Radost, odpovídal na otázku „*Co ti dělá radost?*“. Děti jsem u stolečků postupně obcházela tak, aby věděly, na jakou otázku mají kreslit odpověď, i tak mi ale přišlo, že výtvarná činnost bavila některé z dětí méně, a výrazněji jsem u ní pomáhala. Některé děti totiž měly obtíže si s danou otázkou spojit konkrétní předměty. Výběr výtvarné techniky byl přenechán na dětech. Barva postavičky a její ztvárnění však mělo odpovídat dané emoci.

Každé dílo jsme pak společně zhodnotili. Zde jsem využívala metody kladení otázek, abych děti namotivovala ke společnému hodnocení.

U: „*Co nám to ke strachu nakreslil Davídek?*“

CH3: „*Nemám rad pavouky, tak jsem ho nakreslil a pak tam mám strašidlo, ale to jsem moc nevěděl, jak vypadá.*“

U: „*Honzík nakreslil, že má rád zmrzlinu, kdo ještě tu má rád zmrzlinu?*“

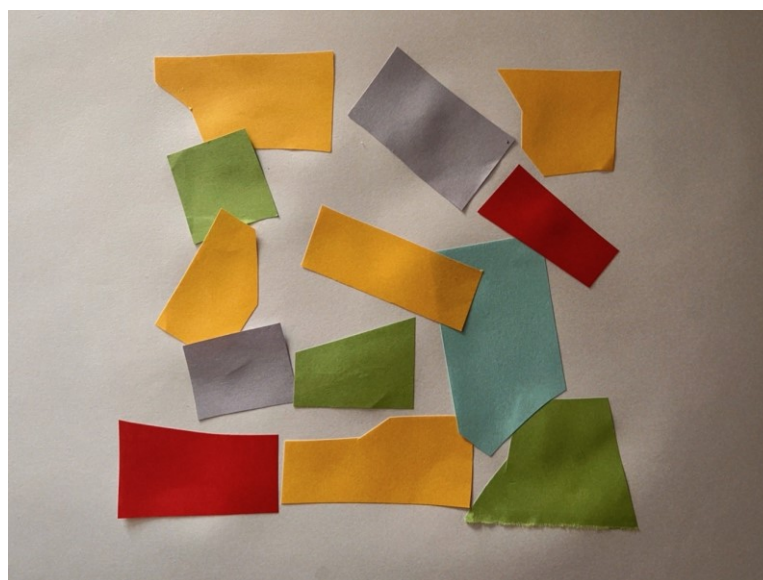
D2: „*Já!*“

CH4: „*Já miluju vanilkovou.*“

Závěr – závěrečná aktivita a zhodnocení činnosti

Na závěr jsme se od stolečků vrátili zpátky do herny, kde jsem doprostřed kruhu dala velký umělecký papír, nůžky a barevné papíry. Děti měly zopakovat, jakou si zvolily emoci, vzít papír příslušné barvy, vystříhnout libovolný tvar a nalepit jej do spirálového tvaru na velký papír. Děti se mezi sebou střídaly, a když byly na řadě s lepením, mohly se s námi podělit o to, jak se jim aktivita líbila. Společnými silami tak vytvořili koláž, kterou některé z dětí následně dozdobily barvami.

Obrázek 9: Ukázka výtvarné aktivity č. 4

4.3.5 Aktivita č. 5: Tvary

Inspirace uměleckým směrem: Kubismus

Umělecký směr Kubismus odstartoval na začátku 20. století a představoval revoluční způsob zobrazování reality. Jeho hlavními představiteli byli Pablo Picasso a Georges Braque, kteří iniciovali tento směr a ovlivnili celou generaci umělců. Základními rysy kubismu byly geometrické tvary, rozložení a zkreslení forem, plošné zobrazení a odstranění perspektivy. Kubismus se zaměřuje na zobrazení předmětu z více úhlů současně, což odráží jeho prostorovou koncepci díla. Tito umělci se snažili rozložit a znovu složit předměty na jeho části tak, aby divák vnímal realitu z jiného úhlu pohledu (Ormiston, 2014).

Děti prostřednictvím tohoto směru mohou zkoumat geometrické tvary a experimentovat s jejich kombinováním a zkreslováním při vytváření vlastních "kubistických" obrazů, napomáhá tedy k rozvoji předmatematických dovedností. Poskytuje dětem možnost zkoumat a objevovat různé způsoby vyjádření a zobrazení reality, což napomáhá k rozvoji kognitivních schopností, vizuálního myšlení a sociálních dovedností.

Tabulka 6: Didaktické zaměření aktivity č. 5

Název aktivity:	Tvary
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Rozvíjet předmatematické dovednosti dětí - Rozvíjet koordinaci ruky a oka u dětí - Rozvoj sluchového vnímání dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Určit geometrické tvary - Zacházet s pastely, tužkou a nůžkami - Postupovat podle instrukcí
Kompetence:	<p><i>Dítě pozná geometrické tvary -> kompetence k řešení problémů – zpřesňuje si početní představy, užívá číselných i matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti</i></p> <p><i>Dítě umí zacházet s pastely, tužkou a nůžkami -> kompetence k učení – učí se nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje: při zadané práci dokončí, co započalo, dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům</i></p> <p><i>Dítě zvládne postupovat podle instrukcí -> kompetence k učení – dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí na činnost a záměrně si zapamatuje; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, vyprávění, popis, práce s obrazovým materiálem, demonstrace, výtvarná činnost
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, předloha, šablona, pastely, tvrdý papír, barevné papíry, nůžky, lepidlo, plastelína, tužky

Průběh činnosti:

Motivace – seznámení s daným uměleckým směrem

V herně jsem si připravila umělecká díla a vyzvala děti, aby se ke mně posadily. Děti se ihned zajímaly o obrázky, které jsem vybrala tentokrát a byly zvědavé, co dnes budeme vytvářet. Začali jsme informacemi týkajícími se obsahu uměleckých děl.

U: „Co mají všechny tři díla společné tentokrát?“

D1: „Jsou to portréty.“

U: „Přesně tak, Erisko. A co vám na těch portrétech přijde zvláštní?“

CH1: „Mají divné oči.“

D2: „Obě dvě paní mají klobouk.“

CH2: „Mají velké ruce.“

D3: „Ty dvě paní jsou podobné, mají obě zelené vlasy.“

S dětmi jsem v mnoha ohledech souhlasila a sdělila jim, že to, co se možná může zdát zvláštní je, že jsou portréty nesymetrické a obsahují geometrické tvary. Na tvary jsme si s dětmi ukázali a společnými silami je pojmenovali. Poté jsem dětem představila jejich umělce – Pabla Picassa. Dětem jsem v krátkosti převyprávěla jeho zajímavý život.

Obrázek 10: Umělecká díla kubismu

Hlavní činnost – autoportrét

Přesunuli jsme se ke stolečkům, kde jsem dětem podala plastelínu, která představovala zahřívací aktivitu. Děti u jejího válení uvolnili zápěstí a promysleli si své kroky předtím, než jsme se vrhli do samotného autoportrétu. Z plastelíny měly děti za úkol vymodelovat portrét. Nejprve jsem jim ukázala jak na to, při demonstraci děti pozorovaly a poté se mě snažili samy napodobit. Tvář byla rozdělená dvěma barvami a obsahovala různé geometrické tvary (trojúhelník, čtverec, kruh), ty jsme si společně procvičili.

Na řadu přišel autoportrét, ke kterému děti potřebovaly vytištěnou předlohu, barevné papíry a další výtvarné potřeby. Každé dítě si pomocí šablony obtáhlo na tvrdý papír tvar obličeje. Tvář rozdělily souvislou čarou uprostřed, tak jak to mu bývalo u kubismu. Děti poté využily

předlohu (viz. Příloha P IV), ze které vybíraly motivy, jež následně překreslovali na papír. Jakmile děti nakreslily všechny části obličeje, začali jej vybarvovat pestrými barvami pomocí pastelů. Po vybarvení obličej vystřihly a nalepily ho na barevný podklad. V průběhu této činnosti jsem se dětem jednotlivě věnovala a vysvětlovala jim postup. Hromadně jsem jim také vysvětlila techniku malby pastelem, jak s ním správně pracovat a jak si udržovat prostor kolem sebe čistý.

Závěr – reflexe s dětmi

Při popisu jednotlivých děl dětí jsme procvičily názvy částí obličeje a geometrické tvary, a i tentokrát na závěr nechyběly otázky, co se dětem nejvíce líbilo nebo zda si myslí, že se jim portrét podobá.

4.3.6 Aktivita č. 6: Pohyb

Inspirace uměleckým směrem: Abstraktní expresionismus

Abstraktní expresionismus je umělecký směr, který se prosadil v 40. a 50. letech 20. století, zejména v USA. Jeho hlavními představiteli byli například Jackson Pollock, Willem de Kooning nebo Mark Rothko. Základními rysy tohoto směru jsou spontaneita, emocionalita a abstrakce. Umělci se soustředili na vyjádření svých emocí a pocitů pomocí dynamických barev, gest a textur.

Kvůli socialismu byla v 50. letech 20. století přijatelná díky svojí „nekonkrétnosti“ jen jedna forma, a tak vznikl nový styl malby – akční malba. Akční malba si zakládá na tom, že umělec při její tvorbě vrhá barvu na plochu obrazu buď přímo z plechovky, nebo pomocí štětce a neznázorňuje nic konkrétního. Divák zásluhou své fantazie a představivosti nachází v obraze svůj vlastní význam a smysl (Hessová, 2006).

V mateřské škole můžeme využít akční malbu jako zdroj podporující kreativitu, výtvarné vnímání a motorický vývoj dětí. Děti dokáží vyjádřit své pocity a myšlenky skrze gesto a pohyb, což je důležitý prostředek komunikace v raném věku. Navíc aktivita spojená s akční malbou podporuje rozvoj sebevědomí a sebevyjádření dětí, které se učí důvěřovat svým schopnostem a být kreativními tvůrci vlastního světa.

Tabulka 7: Didaktické zaměření aktivity č. 6

Název aktivity:	Pohyb
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Seznámit děti s technikou akční malby - Rozvíjet u dětí spolupráci ve skupině

Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Vytvořit obraz pomocí techniky akční malby - Zapojit se do tvorby společného výtvarného díla
Kompetence:	<p><i>Dítě vytvoří obraz pomocí techniky akční malby -> kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje. Dovede postupovat podle instrukcí a pokynů a je schopno dobrat se k výsledkům.</i></p> <p><i>Dítě se zvládne zapojit do tvorby společného výtvarného díla -> kompetence činnostní a občanská – má smysl pro povinnost ve hře, práci i učení; k úkolům a povinnostem přistupuje odpovědně; chápe, že činnost a pracovitost jsou přínosem.</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Skupinová práce
Metody:	Rozhovor, popis, vyprávění, demonstrace, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost, skupinová práce
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, prostěradlo, igelitová plachta, kelímky, štětce, barvy, příběh

Průběh aktivity:

Motivace – seznámení s technikou akční malby

Tradičně jsme začali v kruhu v herně, kde děti nejprve pozorovaly ukázky tvorby Jacksona Pollocka (viz. Obrázek 10). Vyzvala jsem děti k tomu, aby mi pohovořily o tom, co na obrazech vidí, zda si myslí, že něco vyjadřují, a co by to tak mohlo být. Když jsem se děti zeptala na způsob, jakým mohl malíř obrazy vytvářet, setkala jsem se s řadou překvapivých odpovědí.

D1: „Měl nějaký speciální přístroj?“

CH1: „Podle mě ten obraz poléval lžičkou.“

D2: „Vypadá to, jako by ty barvy rozlil.“

Obrázek 11: Umělecká díla abstraktního expresionismu

Pro motivaci k nadcházející aktivitě jsem zvolila četbu úryvku z pohádky „Jak se Slunko strašně nudilo“ z knihy „Duhové pohádky“ od Fischerové (2012, s 9-11). S příběhem jsem ještě chvíli pracovala. Položila jsem dětem několik otázek a poté jim sdělila, že si na sluníčko zahrají v další aktivitě.

Hlavní část – realizace akční tvorby

Jelikož byla tato aktivita náročnější na provedení, neotáleli jsme a s dětmi jsme se přesunuli rovnou na věc – k realizaci. Na tuto aktivitu jsme se přesunuli ven, na betonovém plácku před mateřskou školou jsem rozložila igelitové plachty a připravila barvy. Děti se na aktivitu zakrývaly vytvořenými plachtami. Děti pracovaly na výtvoru společně a měly v plechovkách k dispozici červenou, růžovou, žlutou, zelenou, oranžovou a modrou barvu. Základní instrukce k této aktivitě byla zakrýt celou plochu prostěradla barvami, stejně jako sluníčko zalilo barvami svět. Využit k tomu měly techniky drippingu – rozstříkování barev přímo z plechovek a slash paintingu – cákání barev štětcem.

Obrázek 12: Ukázka výtvarné aktivity č. 6

Děti byly na aktivitu hezky motivované a ve skupince si rozdělily role, co kdo bude dělat. V průběhu činnosti jsem dětem přednesla básničku „O Bílé“ z tentýž knihy z jaké byl příběh. Ta, měla s aktivitou spojitost, kterou děti ihned pochopily.

Závěr – zhodnocení dětmi

I finální hodnocení se uskutečnilo ve venkovních prostorách mateřské školy. Děti mi své nadšení s radostí předávaly už během samotné aktivity, na závěr ještě vyzdvihly fakt, že mohly pracovat venku, a že se doposud nesetkávaly s tím, že by byla trocha ušpinění byla v pořádku.

4.3.7 Aktivita č. 7: Myšlenky

Inspirace uměleckým směrem: Surrealismus

Surrealismus, umělecký styl, který pohlíží na svět skrze zasněnost, fantazii a překračuje hranice reality, se zrodil ve 20. letech ve Francii. Jedná se o hnutí, založené na anarchistických a revolučních základech, jež vychází z dadaismu. Surrealisté čerpali ze světa snů a stavů opojení a kladli důraz na podvědomí, což se projevilo v abstraktní a od reality odtržené tvorbě. Surrealistická díla tak často působí záhadně a podivně, často narážejí na tabu témata a zkoumají lidské city a myšlenky. Mezi slavné surrealistické umělce patří Salvador Dalí, Joan Miró, Jean Arp a René Magritte, jejichž díla jsou plná bizarních a fascinujících vizí (Ormiston, 2014).

Surrealismus dětem nabízí možnost prožít surrealistický zážitek plný barev, vzorů a šílených, mystických představ. Tato díla je zavedou do světa, kde se prolíná sen a skutečnost. Rozvíjí schopnost abstraktního myšlení a posiluje nejenom schopnost umělecké dovednosti, ale i schopnost vyjadřovat se a komunikovat.

Tabulka 8: Didaktické zaměření aktivity č. 7

Název aktivity:	Myšlenky
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Seznámit děti s netradiční technikou malby - Rozvíjet vizuální vnímání dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Využít při malbě odpadový materiál - Pracovat s paspartou
Kompetence:	<p><i>Dítě zvládne využít při malbě odpadový materiál -> kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje. Dovede postupovat podle instrukcí a pokynů a je schopno dobrat se k výsledkům.</i></p> <p><i>Dítě umí pracovat s paspartou -> kompetence k učení – soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje. Dovede postupovat podle instrukcí a pokynů a je schopno dobrat se k výsledkům.</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Řízená činnost
Metody:	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, dřívka a starý karton, temperové barvy, papíry

Průběh aktivity:

Motivace – seznámení s daným uměleckým směrem a vymýšlení příběhů

Děti ode mě opět dostaly vybraná umělecká díla k prohlédnutí, tentokrát od Salvadora Dalí a Joana Miró. Každé z dětí si pak vybralo jednu z ukázek surrealismu a tu měly vlastními slovy popsat. Nejprve jsme pozorovali, jakým způsobem je obraz namalován. „Co na obrázku působí šíleně?“ „Co vás zaujalo?“ Poté jsem se zaměřily na jeho kompozici, a co vše obsahoval. Děti měly svému obrázku vymyslet příběh.

D1: „Proč mají ti sloni tak dlouhé nohy?“

U: „Protože chtěl umělec nakreslit svoji myšlenku a ne skutečnost. Mu se prostě líbili sloni s dlouhýma nohama.“

D2: „Líbí se mi ti motýlci.“

Následoval první úkol. Každé z dětí ode mě dostalo čtvrtku z papíru A4, který měly děti podle pokynů přehnout na půlku a v přehybu mělo každé z nich vystříhnout plochu – různý tvar a vytvořit tak „hledáček“ (viz. Obrázek 14). Poté jsem dala chvíli na prohlížení jednotlivých děl. Díla jsem sesbírala a přesunula se s nimi spolu s dětmi ke stolečkům.

Obrázek 14: Umělecká díla surrealismu

Obrázek 13: Ukázka pasparty

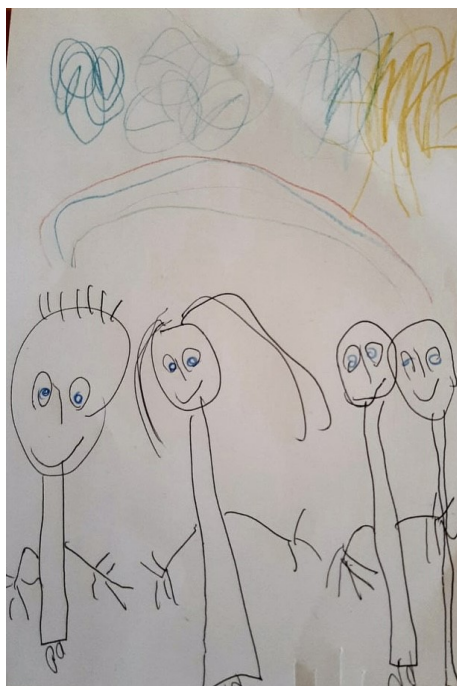

Hlavní část – výtvarná činnost

V hlavní části jsem děti poprosila, aby si každé zvolilo jeden obrázek, museli se na tom, jak si obrázky rozdělí, domluvit. Vymezenou plochou neboli „paspartou“ měly děti najít nějaké zajímavé místo na obraze a vybrat si tak detail, který se pokusí malbou zvětšit. Děti při práci používaly techniku, která je mírně zaskočila, šlo o kousky dřívka a nastříhaný karton. Tato netradiční technika se u dětí hned zpočátku aktivity osvědčila a byly překvapené, že se může jako výtvarná pomůcka využít i odpadový materiál. S dětmi jsme pak diskutovali nad vlastními obrázky, zdůvodnily, proč si danou část obrázku k zobrazení vybraly a jak se jim podařilo dílo interpretovat. Až v této části jsem dětem prozradila, jaký příběh se za jejich díly skrývá.

Protože děti měly stále tvořivou náladu a čekaly, než některé děti činnost dokončí, dostaly ještě jeden úkol a tím bylo výtvarné ztvárnění myšlenky. Děti tak měly na papír libovolnou technikou zachytit, na co myslí. Jeden z chlapců myslel na svoji rodinu, co na něj doma čeká a tak se je rozhodl nakreslit (viz. Obrázek 7).

Obrázek 15: Ukázka výtvarné aktivity č. 7

Závěr – zhodnocení dětmi

Setkaly jsme se zpátky na koberci v kroužku a děti postupně verbálně interpretovaly svá díla, ty, které stihly detail i myšlenku, popisovaly oboje. Mluvil jen ten, co držel v ruce míček a tím pádem si děti naslouchaly. Vyzvala jsem děti ke slovním hodnocení, kterého se mohly účastnit, pokud chtěly. Jakmile jsem si vyposlechla některé názory, s dětmi jsem se rozloučila a aktivitu rozpustila.

4.3.8 Aktivita č. 8: Reklama

Inspirace uměleckým směrem: Pop-art

Umělecký směr, který nesporně patří mezi nejvýznamnější umělecká hnutí. Když se v 50. letech 20. století představil v Británii a USA, rychle se stal populárním po celém světě. Vznikl jako reakce a odpověď na rostoucí vliv masové spotřební kultury a médií, které v té době dominovaly veřejnému životu (Ormiston, 2014). Hlavními představiteli tohoto směru byli umělci jako Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg nebo Richard Hamilton. Ti, jako inspiraci pro tvorbu uměleckých děl používali každodenní předměty jako např. spotřební zboží, celebrity, reklamu a média. Často prostřednictvím svých děl parodovali nebo komentovali moderní konzumní společnosti (Farthing, 2018).

Tento styl dominuje jasnými a sytými barvami, hravostí, a ironií a přesně z toho důvodu jej děti oceňují. Aktivita inspirovaná pop-artem si u dětí získává okamžitou pozornost

a využívané techniky, jakými jsou koláž, asambláž a sítotisk, rozvíjí motorické dovednosti dětí a taktéž se u nich zabaví. Díky pop-artu se děti přirozeným způsobem seznámí nejen se světem umění, ale i kultury.

Tabulka 9: Didaktické zaměření aktivity č. 8

Název aktivity:	Reklama
Cíl v jazyce učitele:	<ul style="list-style-type: none"> - Představit dětem umělecká díla pop-artu - Rozvíjet grafomotoriku dětí
Učební cíl v jazyce dítěte:	<ul style="list-style-type: none"> - Vyjádřit vlastními slovy, co je namalované na obraze - Vytvořit velikonoční přání
Kompetence:	<p><i>Dítě dokáže vlastními slovy popsat, co je namalované na obraze -> kompetence komunikativní – ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky</i></p> <p><i>Dítě zvládne bez pomoci vytvořit velikonoční přání -> kompetence k učení – se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů; odhaduje své síly, učí se hodnotit své osobní pokroky</i></p>
Pedagogická strategie:	
Organizační forma:	Centra aktivit
Metody:	Rozhovor, popis, demonstrace, práce s obrazovým materiálem, výtvarná činnost
Prostředky a pomůcky:	Ukázky uměleckých děl, papír s mřížkou, barevné papíry, tužka, nůžky, lepidlo, černá tempera, plastová krabice, předloha zajíčka, anilinová a transparentní vodová barva, štětce, barevné fixy, šablona různých produktů

Průběh aktivity:

Motivace – seznámení se s daným uměleckým směrem

Během toho, co si děti odpoledne hrály, jsem v části třídy se stolečky nachystala celkem tři centra aktivit. Jakmile jsme měla místa ohraničená a připravená, tak jsem se přesunula na koberec, kde se kolem mě shromáždily děti. I naše poslední setkání se na začátku neslo ve stejném duchu, a to představením uměleckého směru. Musím říct, že tento styl zaujal děti hned na první pohled. Děti byly překvapené, že může být uměleckým dílem i něco tak prostého jako banán, to ale nevěděly, co je dnes čeká za aktivity. Následovaly otázky týkající

se obsahu uměleckých děl. „Mají díla opět něco společného?“ „Jaký ve vás vyvolávají pocit?“ „Jaké jsou na obrazech použity barvy?“ Děti popisovaly obrazy vlastními slovy.

D1: „Na všech je ovoce.“

D2: „Jsou to věci, co můžeme sníst.“

CH1: „Mě to přijde, jak obrázky z knížek.“

CH2: „Proč by někdo maloval banán?“

Obrázek 16: Umělecká díla pop-artu

Poté jsem dětem vysvětlila, že dnes budou tři stanoviště a je jen na nich, zda se zúčastní jednoho, dvou, anebo všech třech. Poté jsem je vyslala k různým stanovištím a měla jsem radost, že si chtěly vyzkoušet všechno a bylo jim jedno, ke kterému stolečku se zrovna usadí.

Hlavní část – centra aktivit

Jeden ze stolečků obsahoval aktivitu s otiskem, která byla typická pro Andyho Warhola, děti tak pomocí umění zanechaly po sobě stopu. Děti si vybraly papír s obdélníkovou mřížkou rozdělenou na čtyři části a vždy s jinou nalepenou barevnou paletou. Úkolem dětí bylo obkreslit na jiný barevný papír svou ruku, vystříhnout tento obrys a poté jej nalepit do obdélníku. Jakmile tohle zopakovaly ještě třikrát a měly všechny pole vyplněné rukami, přišla na řadu černá tempera. Děti se střídaly u tzv. „tiskařské stanice“, kde si mohly ponořit ruku do černé tempery, která byla umístěna v plastové krabici, a poté měly každý otisk rukou obtisknout na již vytvořené pozadí (viz. Obrázek 14).

Obrázek 17: Ukázka výtvarné aktivity č. 8

Druhá zastávka byla inspirovaná stylem Romera Britta. Děti začaly s šablonou – zajička, kterou jsem zvolila s ohledem na brzy se konající Velikonoce (viz. Příloha P V). Vytvářely totiž velikonoční přání. Jednotlivé plochy měly děti vybarvit anilinovou nebo transparentní vodovou barvou, po zaschnutí pak měli dokreslit vzor barevnými fixy podle předlohy. Tímto zdobením tak rozvíjeli grafomotoriku a zároveň si přání vyzdobili dle vlastní fantazie.

Třetí stanice obsahovala šablony různých produktů (láhev, konzerva, sklenice aj.), děti měly navrhnout design obalů těchto produktů podle vlastního uvážení. Technika stejně jako motivy byla na dětech. Děti produkt na závěr pojmenovaly a popsali k čemu je.

U: „*Jak se jmenuje ta konzerva, kterou si vytvořil, Vojto?*“

CH5: „*Konzerva. Je to prostě konzerva.*“

CH6: „*To je jak ten banán, ten je taky jen banán.*“

U: „*A co ty Juli? Má tvoje konzerva nějaký název?*“

D5: „*Je to tuňák pro kočičku, co máme doma.*“

Děti se u každého stolečku dozvěděly nějaké informace k umělci a jeho stylu, kterým byla aktivita inspirovaná, zároveň si vyzkoušely různé výtvarné techniky.

Závěr – zhodnocení činnosti

Děti anonymně hlasovaly pro oblíbenou aktivitu pomocí obrázku, který vložily do krabičky umístěné na učitelském stole. Poté jsme hlasy vyjmuli, určili jejich počet a děti komentovaly, zda s daným výherním pořadím souhlasí nebo ne, co je zaujalo, co bylo jednoduché a co naopak složité.

Na závěr celého projektu jsem se dětí zeptala na to, co se jim nejvíce líbilo a co je bavilo, co je naopak tolik nezaujalo, co by si přály vytvářet a namalovat příště. Odpověď jsem dostala i k z mého pohledu nejdůležitější otázce „*Chtěli byste si společně ještě někdy udělat takový výtvarný projekt, kde byste poznali nové umělecké směry, díla a umělce a malovali různá díla?*“ Děti s mým návrhem souhlasily.

U: „*Co se vám nejvíce líbilo a co vás bavilo?*“

CH2: „*To stříkání, co jsme dělali venku.*“

D3: „*Mě se líbilo všechno.*“

U: „*Co byste chtěli malovat a tvořit příště?*“

CH3: „*Tlapkovou patrolu.*“

CH4: „*Já něco se spidermanem.*“

D4: „*Ledové království.*“

5 EVALUACE SADY AKTIVIT

Evaluace sady aktivit byla zpracována trojím způsobem – zpětnou vazbou od pozorující učitelky, vlastní reflexí a hodnocením dětmi. V případě zpětné vazby od pozorující učitelky a vlastní reflexe byla stanovena kritéria pro posouzení. Inspirací pro tato kritéria mi byl protokol, který jsme využívali v rámci souvislé praxe. Tento způsob evaluace byl stanoven z toho důvodu, aby bylo možné sledovat posudky stejných oblastí ze dvou odlišných úhlů pohledu – z pohledu pozorující učitelky a z pohledu mého. Děti hodnotily aktivity pomocí zvolené evaluační metody, kterou bylo slovní hodnocení. Důvodem zvolení této evaluace je zjištění míry spokojenosti u dětí a monitorování toho, jaké z aktivit je zaujaly a jaké nikoliv.

V případě vlastní reflexe jsme spolu s pozorující učitelkou zohledňovaly následující kritéria: volba pedagogické strategie, vhodnost zvolené aktivity, naplnění cílů, organizace výstupu, hodnocení práce dětí a návrhy změn. Její slovní zpětnou vazbu jsem si po skončení činnosti zaznamenala a téměř doslovně ji přepsala do souvislého textu. Svou vlastní reflexi jsem se snažila zpracovat v co nejkratším čase od realizace výstupu. U slovního hodnocení dětmi byly dětem kladeny otázky typu – co se jim líbilo, co by si rády zopakovaly, co je nejvíce zaujalo, děti se však mohly dle vlastního uvážení vyjadřovat v průběhu celé aktivity.

5.1 Evaluace jednotlivých aktivit

V této podkapitole je hodnocení ke každé aktivitě mnou i přihlížející učitelkou srovnáno prostřednictvím přehledné tabulky. Zároveň se za každou komparací objevuje hodnocení dětmi, které jsem na základě získaných dojmů stručně sepsala.

AKTIVITA Č. 1: PŘÍRODA (ROMANTISMUS)

Tabulka 10: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 1

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Jako organizační formu jsem zvolila řízenou činnost a myslím si, že jsem udělala dobře. Co se týká využitých metod, volila jsem hlavně takové, které zároveň umožní dětem rozvíjet řečové dovednosti (rozhovor) a mě	Studentka zvolila nejvhodnější organizační formu i výukové metody vzhledem k povaze aktivity.

	dovolí zprostředkovat dětem nové informace (vyprávění).	
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Zprvu jsem si nebyla jistá zvoleným tématem a uměleckými díly, navíc šlo o první realizovanou aktivitu, dětem se však aktivita líbila a byla dobře proveditelná.	Zvolená aktivita odpovídala věku dětí a díky dobré návaznosti aktivit a vysvětlování ze strany studentky, byla pro děti přínosná a obohacující.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Předem stanovené cíle korespondovaly se zvolenou aktivitou a podařilo se mi je naplnit.	Došlo k naplnění cílů. Studentce se podařilo děti seznámit se znaky daného uměleckého směru.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Úskalím pro mě byla příprava výtvarné činnosti, která mi zabrala příliš moc času. Do budoucna bych si materiály pro děti přichystala před začátkem aktivity, ať se můžeme ihned pustit do vypracovávání.	Organizace byla v pořádku. Studentka byla pečlivě připravena.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti byly hned od začátku komunikativní a nebály se zapojovat do činností. Během výtvarné činnosti se opravdu snažily pracovat samostatně a pozorně poslouchaly předané instrukce.	Děti se moc hezky zapojovaly. Toto téma pro ně bylo nové a velmi se o něj zajímaly. Zpočátku sice moc nerozuměly tématu, které jim bylo předkládáno, ale postupně se dopracovaly k porozumění.
NÁVRHY ZMĚNY	Jediným úskalím, které jsem vyzorovala byla délka edukační činnosti, pozornost dětí v závěru aktivity upadala. Jinak bych tuto výtvarnou činnost ohodnotila kladně a mám z výstupu velmi dobrý pocit.	Ačkoliv se děti o téma zajímaly, popis uměleckých děl jim dal v tomto případě zabrat, na základě toho bych pro příště zvolila jednodušší materiály.

Hodnocení dětmi: V závěru, kdy jsme aktivitu reflektovali, se mi děti zmínily, že se jim aktivita líbila a rády pozorovaly jednotlivá vytištěná umělecká díla. Děti pracující s technikou malby solí, si tuto aktivitu pochvalovaly, a sdělily mi, že byla zajímavá. Ocenily také, že jsme si u aktivit mohli hodně povídat, a že dostaly prostor pro to, aby se ke všemu mohly vyjádřit. Některé z dětí vypíchly i skutečnost, že si své díla mohly pojmenovat.

Jediné, co děti mrzelo, byla skutečnost, že jsme se nemohli vydat ven do přírody, jelikož nebylo hezké počasí.

AKTIVITA Č. 2: RODINA (IMPRESIONISMUS)

Tabulka 11: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 2

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Ačkoliv se většina mých činností nese v duchu řízené činnosti a podobných výukových metod, myslím si, že je volba těchto pedagogických strategií pro děti přínosná.	Studentka zvolila vhodnou pedagogickou strategii pro hladký průběh aktivity i pro naplnění stanovených cílů.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Ačkoliv se na první pohled může zdát, že některá díla nejsou vhodná pro děti předškolního věku, z aktivity jsem nabyla dojmu, že se díla dětem líbila a byla vhodně zvolena.	Oceňuji, že si studentka vyhledala informace a vhodně je zpracovala dětem ve věku 5-6 let. Zaujal mě nápad s pexesem, u kterého s dětmi zároveň rozvíjela předmatematické dovednosti a zrakovou perцепci.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Stanovené cíle byly přiměřené, ověřitelné a podařilo se mi jich dosáhnout.	Oba hlavní cíle byly naplněny. Studentka vytvořila prostor pro rozvoj fantazie a kreativity dětí.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Tentokrát se mi podařilo lépe zorganizovat samotnou výtvarnou činnost a přesuny během činností děti zaktivovaly.	Aktivity měly spád, byly hezky uspořádané a jejich pořadí i realizace dávala smysl.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti byly dobře motivovány, na činnost se soustředily, a část s živým pexesem je nadchla. Místy byly děti více upovídáné a mírně vyrušovaly.	Poutavý styl vyprávění dětí nadchl. Při výtvarné činnosti se dětem studentka věnovala individuálně, a to děti motivovalo k vytvoření pěkných děl.
NÁVRHY ZMĚNY	Jediná úprava, která mě napadá je se více dotknout samotného tématu rodiny a rozvíjet na toto téma slovní zásobu.	Nemám žádné návrhy na změny.

Hodnocení dětmi: Děti se na závěr k průběhu moc hezky vyjádřily. Líbil se jim příběh, který jsem měla připravený k jednotlivým obrazům. Děti popsaly, že pro ně bylo náročnější zvolit pouze jednoho člena rodiny, některé vykazovaly obtíže při popisu obrázky na kartičce

pexesa. Pozitivně zhodnocený byl také můj přístup při výtvarné činnosti, děti rády odpovídaly na mé otázky a měly radost z toho, že mohly malovat, jak chtěly.

AKTIVITA Č. 3: TEČKA (POINTILISMUS)

Tabulka 12: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 3

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Pedagogická strategie byla vhodně zvolena a umožnila mi naplnění stanovených cílů. V rámci vybraných metod bylo umožněno rozvíjet vzájemnou spolupráci dětí.	Zvolené pedagogické strategie jsou v pořádku.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Aktivita děti zaujala, díla byla pro děti vizuálně příznivá a nová vybraná aktivita děti bavila.	Oceňuji zvolenou výtvarnou techniku, která děti moc bavila.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Cíle se mi podařilo naplnit.	Proběhlo naplnění cílů.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Z organizace výstupu jsem měla radost. Veškeré zvolené činnosti se mi bez problémů podařilo realizovat, děti dokončily svá díla.	Z výstupu bylo patrné, že se studentka na činnost řádně připravila. Zaznělo poutavé vypravování, demonstrování jednotlivých aktivit bylo také na vysoké úrovni.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	S dětmi se mi pracovalo dobře. Děti neměly ostych a nebály se spolupracovat, během činností mi sdělovaly svoje zážitky.	Studentka s dětmi pracuje velmi dobře. Vždy si je vyslechne a je pro ně oporou.
NÁVRHY ZMĚNY	Nemám žádné návrhy na změny.	Nemám žádné návrhy na změny.

Hodnocení dětmi: Tato aktivita se dětem moc líbila, nejvíce je zaujala technika otiskování, kdy si opravdu vyzkoušely všechny z nabízených možností. Dětem se také líbil náš rozhovor na toto téma a zaujaly je i vybraná umělecká díla.

AKTIVITA Č. 4: BARVA A EMOCE (FAUVISMUS)

Tabulka 13: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 4

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Zvolená strategie byla vhodně vybrána v návaznosti na charakter činnosti. Byly využity vhodné, metody, prostředky i pomůcky.	Studentka zvolila vhodnou pedagogickou strategii vzhledem k náležitostem aktivity.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Aktivity se dětem moc líbily, i jejich provázanost. Téma emoce je pro děti atraktivní a toho dojmu jsme nabyli hned od první činnosti.	Skvělým přínosem pro děti byla prediktabilní kniha a studentčina práce s ní.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Cíle se mi podařilo ověřit a naplnit.	Došlo k naplnění cílů. Studentce se podařilo dětem seznámit se znaky daného uměleckého směru.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Práce s díly a prediktabilní knihou mi umožnila předat dětem podstatné informace o vybraném uměleckém směru. Díky důkladné připravenosti jsme z organizace nabyli příznivého dojmu.	Z výstupu bylo patrné, že se studentka na činnost řádně připravila.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti byly veselé a moc dobře se mi s nimi pracovalo. Svůj přednes v rámci vypravování knihy hodnotím kladně.	Moc pěkná práce s intonací hlasu. Vyzdvihnout musím také studentčinu kreativitu při tvorbě knihy i výběru činností.
NÁVRHY ZMĚNY	Navrhovala bych přidání nějaké činnosti se zaměřením na dramatickou výchovu.	Nemám žádné návrhy na změny.

Hodnocení dětmi: Tahle aktivita se dětem podle jejich slov moc líbila, protože mají pohádku V Hlavě všechny rády. Také se jim líbilo, jak byla lekce barevná. A ocenily, že mohly ztvárnit některé své oblíbené předměty a společně s dětmi tyto informace sdílet.

AKTIVITA Č. 5: TVARY (KUBISMUS)

Tabulka 14: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 5

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	S volnou pedagogické strategie jsem spokojená.	Zvolená pedagogická strategie odpovídala charakteru aktivity. Vhodně byly zvoleny také metody práce.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Hlavní část aktivity byla místy zmatečná a mohla bych možná lépe zvolená.	Aktivita byla přiměřená věku dětí a skládání tvarů děti moc bavilo.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Cíle se mi podařilo naplnit.	Naplnění cílů bylo z mého pohledu úspěšné.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Jako svou slabou stránku jsem vnímala práci s instrukcemi při vysvětlování hlavní činnosti. Místy jsem se do toho zamotala a pro děti tak nebylo zřejmé, jaký je další krok a co mají dělat.	Z výstupu bylo patrné, že se studentka na činnost řádně připravila.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Hodnotím kladně, ačkoliv mohly být děti v průběhu aktivit klidnější a méně hlučné, průběh činností to nijak nenarušovalo.	Poutavý styl vypravování děti nadchl. Při výtvarné činnosti se dětem studentka věnovala individuálně, a to děti motivovalo k vytvoření pěkných děl.
NÁVRHY ZMĚNY	Určitě by se prostor pro zlepšení našel. Hlavní část činnosti bych mírně upravila, tak aby byla pro děti pochopitelnější.	Žádné.

Hodnocení dětmi: Finální výtvar se dětem líbil, avšak postup, díky kterému se k němu dopracovaly byl pro ně místy příliš složitý. Děti vybíraly části těla tak, aby jim bylo finální dílo podobné, což je nutilo nad aktivitou uvažovat.

AKTIVITA Č. 6: POHYB (ABSTRAKTNÍ EXPRESIONISMUS)

Tabulka 15: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 6

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Zvolená strategie byla vhodně vybrána v návaznosti na charakter činnosti. Byly využity vhodné, metody, prostředky i pomůcky.	Skupinová práce šla ruku v ruce se zvolenými činnostmi. Volby strategií hodnotím kladně.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Téma bylo pro děti vhodné. Jejich zájem a nadšení bylo viditelné. Porozuměly instrukcím a dokázaly se s dopomocí dopracovat k výsledku.	Aktivita byla přiměřená věku dětí a experimentování s barvami děti zaujalo.
NAPLNĚNÍ CÍŮ	Stanovené cíle byly ověřeny a prostřednictvím aktivity naplněny.	Hlavní cíle byly naplněny.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Organizačně byla aktivita zvládnuta dobře. Dětem vyhovovala změna prostředí. Děti si výsledný výtvar vytvořily a chtěly vystavit.	Nemám, co vyknout. Studentka se řádně materiálně vybavila a postarala se o to, aby si děti aktivitu užily.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti na sebe aktivně reagovaly a neskrývaly svůj zájem o téma. Patrná byla výrazná spolupráce mezi dětmi.	Studentka zasahovala do činností jen v přiměřené míře. Moc pěkná práce při vysvětlování výtvarných technik.
NÁVRHY ZMĚNY	Nemám žádné návrhy na změny.	Nemám žádné návrhy na změny.

Hodnocení dětmi: Na základě mého pozorování, se jednalo o jedno z neoblíbenějších činností u dětí, a to na základě dvou sdělených důvodů – skupinové práce a netradiční techniky, která sebou nese spoustu zábavy. Děti také ocenily změnu prostředí a rády výtvarnou činnost vykonávaly venku na čerstvém vzduchu.

AKTIVITA Č. 7: MYŠLENKY (SURREALISMUS)

Tabulka 16: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 7

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Zvolená strategie byla vhodně vybrána v návaznosti na charakter činnosti. Byly využity vhodné, metody, prostředky i pomůcky.	Ustálená forma pedagogické strategie dětem vyhovuje, a proto byla podle mě vhodně zvolena.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Některé aktivity bych s ohledem na věk dětí upravila.	Děti z výtvarných aktivit nebyly nadšeny tak, jako obvykle, proto bych některé z nich upravila a jiné vynechala.
NAPLNĚNÍ CÍŮ	Cíle se mi, díky zvoleným metodám podařilo naplnit.	Došlo k naplnění cílů. Studentce se podařilo děti seznámit se znaky daného uměleckého směru.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Výstup byl realizován s dobrým záměrem, ale časově byly aktivity dlouhé, některé děti se během nich při čekání na dokončení ostatních nudily.	Slabší než obvykle, dost možná kvůli vyskytlým problémům. Studentka si však s nečekanými situacemi poradila a výstup se jí podařilo zorganizovat obstojně.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti na sebe aktivně reagovaly a neskrývaly svůj zájem o téma. Patrná byla výrazná spolupráce mezi dětmi.	Nemám, co vytknout.
NÁVRHY ZMĚNY	Aktivitu s paspartem bych možná volila pro starší děti.	Navrhovala bych pozměnění hlavní činnosti.

Hodnocení dětmi: Děti byly na konci aktivit poněkud unavené a k aktivitě se tedy nijak specificky nevyjádřily. Některé se dokonce zdráhaly nějak vyjádřit. Nabyla jsem však dojmu, že se jim aktivita líbila, ale jelikož bylo její zpracování pro děti složitější, nezbyla už energie pro slovní vyjádření.

AKTIVITA Č. 8: JÍDLO (POP-ART)

Tabulka 17: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 8

	VLASTNÍ REFLEXE	ZPĚTNÁ VAZBA OD UČITELKY
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	Zvolená pedagogická strategie nebyla vzhledem k povaze aktivit vhodně zvolena. Některé aktivity se v daném čase nepodařilo dokončit.	Líbilo se mi, že se studentka snažila zvolit jinou pedagogickou strategii, avšak z činností bylo patrné, že s ní doposud neměla zkušenosti.
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	Téměř za všemi aktivitami si stojím, až na aktivitu s výrobou přáníčka, kterou děti moc nechápaly a výsledné produkty se interpretaci příliš nepodobaly. Zároveň jsem se zvolenými tématy zaznamenala pokles v zájmu dětí.	Děti z výtvarných aktivit nebyly nadšeny tak, jako obvykle, proto bych některé z nich upravila a jiné vynechala. Hlavní téma pop-artu se však dětem velice líbilo.
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	Hlavní cíle se mi podařilo naplnit, ačkoliv v průběhu nastaly komplikace.	Cíle se studentce podařilo naplnit.
ORGANIZACE VÝSTUPU	Tento výstup hodnotím jako jeden z mých nejhorších. Centra aktivit jsem realizovala poprvé a neměla jsem je logisticky příliš domyšlené. Na některé aktivity nezbývalo moc místa a já nezvládala být současně na třech místech, ačkoliv by to z souvislosti s charakterem daných činností bylo potřeba.	U této činnosti jsem zaznamenala trochu chaotické uspořádání, které pro studentu zpravidla nebývá typické.
HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	Děti byly v tento den poněkud hlučné a mou práci s nimi mi moc neusnadňovaly.	Opět velmi příjemná komunikace s dětmi, hodnotím kladně.
NÁVRHY ZMĚNY	Upravila bych centra aktivit a místo výtvarných činností, bych pro některé z nich zvolila například práci s pracovním listem nebo nějakou zajímavou didaktickou hru.	Výtvarné činnosti bych upravila tak, aby více odpovídaly věku dětí.

Hodnocení dětmi: Děti anonymně hlasovaly pro oblíbenou aktivitu pomocí obrázku, který vložily do krabičky umístěné na učitelském stole. Činnost, která získala nejvíce hlasů byla v očích dětí opravdu tou nejoblíbenější. Děti baví věci pojmenovávat, přidávat jim účel. Tuto aktivitu hodnotily kladně a pozitivně se vyjádřily i k tomu, že by se sada aktivit mohla konat znovu.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z výše popsané evaluace je možné vyvodit některá doporučení, která by měla být při práci se sadou aktivit v praxi mateřských škol zohledněna.

První doporučení se týká přípravy na činnost a volby tématu. Během vlastní reflexe jsem přicházela k závěrům, že největší komplikací během činností mi byla skutečnost, že daná aktivita nebyla pro děti příliš poutavá a atraktivní, v pořadí druhým častým problémem byl náhlý nedostatek nějaké pomůcky nebo prostředku, který bych si zpětně na aktivitu připravila. Zvolené téma může být dětem cizí, ale nemělo by se v něm opakovat moc neznámých motivů. Když učitel dětem představuje nový umělecký směr, novou výtvarnou techniku a zároveň je učí verbální interpretaci, je to pro děti množství neznámých, které může být demotivační.

Druhé doporučení se týká času. Děti potřebují dostatek času na prohlížení uměleckých děl, na seznámení s jejich obsahem a typickými znaky. Vždy bychom měli dát dětem prostor na to, aby si promyslely odpověď k položené otázce. Tuto myšlenku jde zároveň využít i při realizování výtvarných aktivit, kdy každé dítě je jinak výtvarně zručné a potřebuje na dokončení činnosti více času. Uspěháním aktivit bychom mohli naprosto zničit požitek s tvorby a vytvořit v dětech jakýsi blok se do podobných činností vůbec pouštět.

Je ale více časových faktorů, které je potřeba v praxi zohlednit. K dětem do mateřské školy jsem docházela v odpoledních hodinách, kdy už se děti těší domů a v rámci celého dne jsou vystaveny množství jiných podnětů. Tato volba denní doby s sebou nese také velké riziko, a sice odchod dětí domů a nedokončení práce, což se v rámci realizace sady aktivit několikrát stalo. Děti mrzí, když si výtvar nedokončí a učitel je vystaven situaci, kdy dětem nemůže slíbit, jak a kdy by si výtvarnou činnost mohlo dodělat. Z hlediska času se zároveň ukázalo, že aplikování výtvarných činností den za dnem je mnohem efektivnější, než když od poslední aplikace uběhne několik dní.

Třetí doporučení platí na pomůcky. Při úvodní motivaci je potřeba dětem zprostředkovat, co největší formát vybraných uměleckých děl tak, aby si je mohli důkladně prohlédnout. Během vysvětlování postupu výtvarné činnosti, je dobré využít metod demonstrace a popisu zároveň – slovně vysvětlovat postup, a zároveň ho ukazovat na praktickém příkladu. Mít dílo vytvořené jako předlohu se mi v mnoha případech vyplatilo. Při realizaci aktivit by měly mít děti kolem sebe, co nejvíce prostoru, na jeho vypracování. Počítat bychom měli i s pracovním převlečením, abychom tak předešli možnému ušpinění oděvů dětí.

V závěru realizace mě také napadly dva prvky, které bych do sady aktivit zahrнула. Jedním z nich je závěrečná vernisáž, kterou bych v rámci poslední aktivity uskutečnila. S dětmi bych tak zopakovala veškeré nabyté vědomosti a děti by si díky shromáždění všech výtvorů mohly připadat jako v galerii. Druhým nápadem je ucelenost a provázanost uměleckých směrů pomocí knihy. Bohatě by stačilo, kdyby na sebe v této formě jednotlivá umělecká díla navazovaly a umělecká hnutí byla nějak barevně oddělena. Děti by pak tento sešit či knížku mohli vnímat jako nějaký děj, který má začátek a konec, listováním by pak prohlubovali veškeré poznání.

Poslední doporučení je velikost skupiny a věkové složení dětí. Jelikož jsem sadu aktivit realizovala odpoledne, kromě zmíněných nedostatků, to sebou přinášelo i jednu výhodu – menší počet dětí. Některé aktivity si ani nedokážu představit realizovat ve třídě s běžným počtem dětí, kdy by některé z nich byly v roli pasivních posluchačů a v rámci verbální interpretace by tak nezbýval prostor pro jejich vyjádření. Stejně tak si nedovedu představit přípravu tolika pomůcek v případě, že je dětí například dvacet. V tomto případě by příprava na aktivitu byla opravdu velmi časově náročná. U výtvarných činností jsem také zastáncem toho, že by měla být část aktivit pro děti dobrovolná. Děti bychom se měly snažit k činnosti motivovat, ale rozhodně si nemyslím, že by nucení k něčemu přispívalo.

Tabulka 18: Doporučení pro praxi (shrnutí)

	DOPORUČENÍ
VOLBA PEDAGOGICKÉ STRATEGIE	<ul style="list-style-type: none"> – na začátek volit řízenou činnost a děti aktivitami provázet – volit jak metody slovní, tak názorně-demonstrační
VHODNOST ZVOLENÉ AKTIVITY	<ul style="list-style-type: none"> – nevolit příliš moc nových námětů – na začátek vybírat jednodušší výtvarné činnosti a postupně aktivity stěžovat – nebát se vybírat různá umělecká díla, často nás může překvapit, pro co se děti nadchnou
NAPLNĚNÍ CÍLŮ	<ul style="list-style-type: none"> – volit měřitelné cíle, kterých mohou docílit všichni
ORGANIZACE VÝSTUPU	<ul style="list-style-type: none"> – nabídnout dětem dostatek času na seznámení s uměleckými díly a jejich směrem – organizovat výstup v ranních hodinách – aplikovat činnosti den po dni – nepodcenit přípravu a výběr pomůcek

HODNOCENÍ PRÁCE DĚTÍ	<ul style="list-style-type: none">– nechat děti vyjadřovat se k daným činnostem– dávat pozor na velký počet zapojených dětí
NÁVRHY ZMĚNY	<ul style="list-style-type: none">– na závěr přidat vernisáž– vytvořit knihu/sešit, kde budou jednotlivé směry provázané

ZÁVĚR

Pokud se doposud někomu zdálo, že se téma umění do mateřské školy nehodí, protože mu ani my dospělí občas nejsme schopni porozumět, anebo jej považujeme za nezáživné, ráda bych tuto mýlku vyvrátila. Se správným přístupem k výtvarné činnosti v mateřské škole, můžeme dětem předávat i zdánlivě složitá témata, zábavným a hravým způsobem. Je důležité, aby si učitelé uvědomovali, jak důležité umění je, a že je potřeba, aby se s ním děti pozitivně setkávaly již od útlého věku.

Tato práce byla rozdělena na dvě části. Teoretická část sestávala ze tří kapitol. První kapitola se zaměřovala na umění v předškolním vzdělávání, jeho postavení v RVP PV a v samotných mateřských školách. Druhá kapitola zpracovávala teoretické poznatky o výtvarné činnosti a jejím využití v mateřské škole. Obecně se pak věnovala dětskému výtvarnému projevu a jeho znakům. Vnímání uměleckého díla dítětem a jeho interpretaci se pak věnovala poslední kapitola.

Praktická část se soustředila na aplikaci sady výtvarných aktivit. Tato sada obsahovala celkem osm aktivit, které jsou tematicky i dějově provázané, neboť se všechny zaobírají uměleckými směry a jejich typickými znaky. Aplikace sady proběhla ve vesnické mateřské škole s menším počtem dětí. Výtvarné aktivity byly realizovány převážně prostřednictvím organizační formy – řízené činnosti, nechybělo však uskutečnění skupinové výuky nebo center aktivit. Komentáře dětí byly zaznamenávány dvojím způsobem – písemně a digitálně, kdy jsem si děti u některých činností nahrávala. Součástí praktické části je také evaluace dílčích výtvarných aktivit. Ta byla provedena pozorující učitelkou, podpořena o vlastní reflexi a hodnocení dětmi. Na základě evaluace bylo zpracováno doporučení pro praxi mateřských škol.

Evaluace ukázala, že pokud se do budoucna vypilují nějaké nedostatky, které se během zpracování i při práci s výtvarnými aktivitami objevily, může být sada aktivit skvělým nástrojem, jak dětem zajímavou a zábavnou formou přiblížit umělecké směry a rozvíjet jejich tvůrčí dovednosti. Je však velká škoda, že jsem se v rámci své praxe, doposud neselekala s integrováním uměleckých směrů do výtvarných činností, a že se dost možná jedná o opomíjenou záležitost. Věřím, že sada aktivit bude využita v prostředí mateřských škol, a že si najde své publikum.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Aristotelés. (2008) *Poetika: řecko-česky*. Oikoymenh.
- Bajnarová, M. (2021, leden 5). *Emocionalita a spontánní tvorba ve výtvarné výchově*. Metodický portál RVP.cz <https://clanky.rvp.cz/clanek/22336/EMOCIONALITA-A-SPONTANNI-TVORBA-VE-VYTVARNE-VYCHOVE.html>
- Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Raabe.
- Ciporanov, D. (2010). Definice pojmu umění a analytická estetika – K dějinám pojmu umění. In Kulka, T., & Ciporanov, D. (Eds.), *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století* (s. 17-27). Pavel Mervart.
- Čačka, Otto. (2004). *Psychologie imaginativní výchovy a vzdělávání s příklady aplikace*. Doplněk.
- Farthing, S. (2018). *Art: The Whole Story*. Thames & Hudson.
- Fisherová, D. (2012). *Duhové pohádky* (2. vyd.). Meander.
- Gero, Š., Husár, J., & Sokolová, K. (2004). *Teória výtvarnej kultúry a stručný prehľad dejín umenia*. Univerzity Mateja Bela.
- Guardini, R. (2009). *O podstatě uměleckého díla*. Triáda.
- Guillame, M. (2012). *Umenie v primárnom vzdelávaní. Študijný materiál pre študentov elementárnej pedagogiky*. Trnavská univerzita.
- Hazuková, H. (2011). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Hessová, B. (2006). *Abstraktní expresionismus*. Slovart.
- Hodge, S. (2019). *Stručný příběh moderního umění: kapesní průvodce klíčovými směry, díly, tématy a technikami*. Grada.
- Krupová, D., & Rochovská, I. (2016). *Umělci v mateřské škole: Aktivita zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Portál.
- Kulka, J. (2008). *Psychologie umění*. Grada.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. <https://www.msmt.cz/file/56051/>

Ormiston, R. (2014). *50 Art Movements You Should Know: From Impressionism to Performance Art*. Prestel.

Pavlikánová, M. (2013). Dívat' sa, diviť sa, rozumíte? Obsah a odraz umenia vo vzdelávaní. *Kultura, umění a výchova*, 1(1). <https://www.kuv.upol.cz/post/divat-sa-divit-sa-rozumiet-obsah-a-odraz-umenia-vo-vzdelavani>

Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev v pedagogické praxi*. Grada

Pondelíková, R. (2009). Význam interpretácie uměleckého diela v edukačných procesoch výtvarnej výchovy. *Pedagogické rozhľady*, 18(3), 7-10.

Slavíková, V., Hazuková, H., & Slavík, J. (2010). *Výtvarné čarování: Artefietika pro předškoláky a mladší školáky* (2. vyd.). Albra.

Stadlerová, H., Novotná, P., Ovčáčková, J., Sommerová, M., & Strouhalová, M. (2020). *Uměním tě proměním. Výtvarné činnosti a jejich přínos preprimárnímu vzdělávání*. Masarykova univerzita.

Vondrová, P. (2005, květen 23). *Pojetí výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání*. Metodický portál RVP.cz <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/238/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCOVEM-VZDELAVACIM-PROGRAMU-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI.html>

Weitz, M. (2010). Role teorie v estetice. In Kulka, T., & Ciporanov, D. (Eds.), *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století* (s. 53). Pavel Mervart.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č.	Číslo
MŠ	Mateřská škola
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: "Večer v horách po západu slunce" Josef Mánes.....	29
Obrázek 2: Umělecká díla romantismu	29
Obrázek 3: Ukázka aktivity č. 1.....	30
Obrázek 4: Umělecká díla impresionismu.....	33
Obrázek 5: Ukázka výtvorů k aktivitě č. 2	34
Obrázek 6: Umělecká díla pointilismu	37
Obrázek 7: Ukázky výtvorů k aktivitě č. 3	38
Obrázek 8: Umělecká díla Fauvismu.....	41
Obrázek 9: Ukázka k aktivitě č. 4.....	43
Obrázek 10: Umělecká díla kubismu.....	45
Obrázek 11: Umělecká díla abstraktního expresionismu	48
Obrázek 12: Ukázka k aktivitě č. 6.....	49
Obrázek 13: Ukázka pasparty	51
Obrázek 14: Umělecká díla surrealismu	51
Obrázek 15: Ukázka výtvarné aktivity č. 7.....	52
Obrázek 16: Umělecká díla pop-artu	54
Obrázek 17: Ukázka k aktivitě č. 8.....	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Plán sady aktivit.....	24
Tabulka 2: Didaktické zaměření aktivity č. 1	27
Tabulka 3: Didaktické zaměření aktivity č. 2	32
Tabulka 4: Didaktické zaměření aktivity č. 3	36
Tabulka 5: Didaktické zaměření aktivity č. 4	40
Tabulka 6: Didaktické zaměření aktivity č. 5	44
Tabulka 7: Didaktické zaměření aktivity č. 6	46
Tabulka 8: Didaktické zaměření aktivity č. 7	50
Tabulka 9: Didaktické zaměření aktivity č. 8	53
Tabulka 10: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 1	57
Tabulka 11: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 2.....	59
Tabulka 12: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 3.....	60
Tabulka 13: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 4.....	61
Tabulka 14: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 5.....	62
Tabulka 15: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 6.....	63
Tabulka 16: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 7.....	64
Tabulka 17: Srovnání vlastní reflexe s hodnocením učitelky u aktivity č. 8.....	65
Tabulka 18: Doporučení pro praxi (shrnutí)	68

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Aktivita č. 2 - Pexeso

Příloha P II: Aktivita č. 3 - Šablony

Příloha P III: Aktivita č. 4 - Prediktabilní kniha

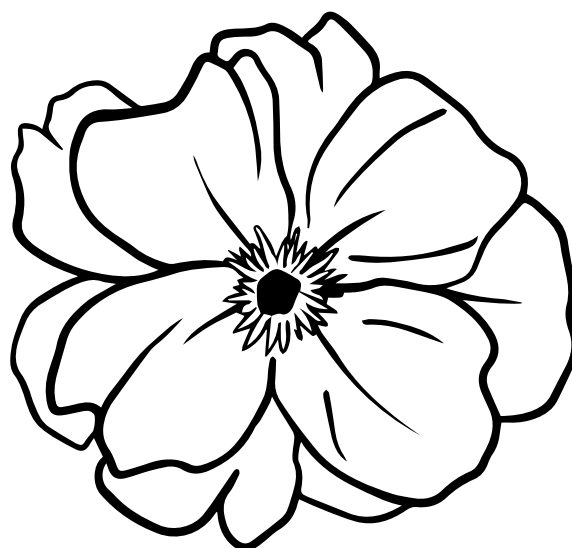
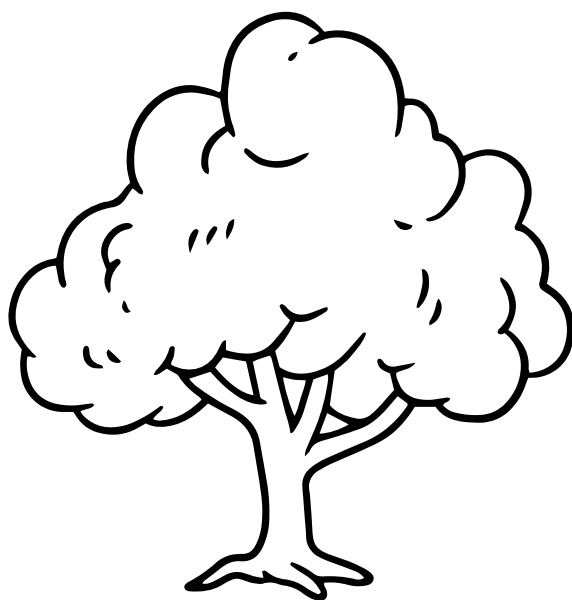
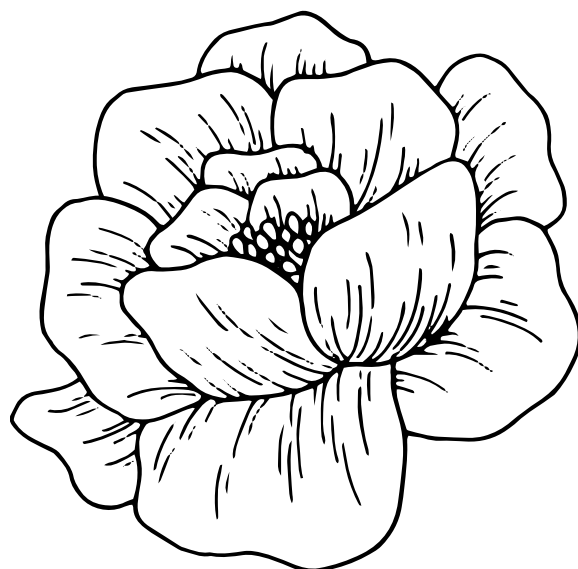
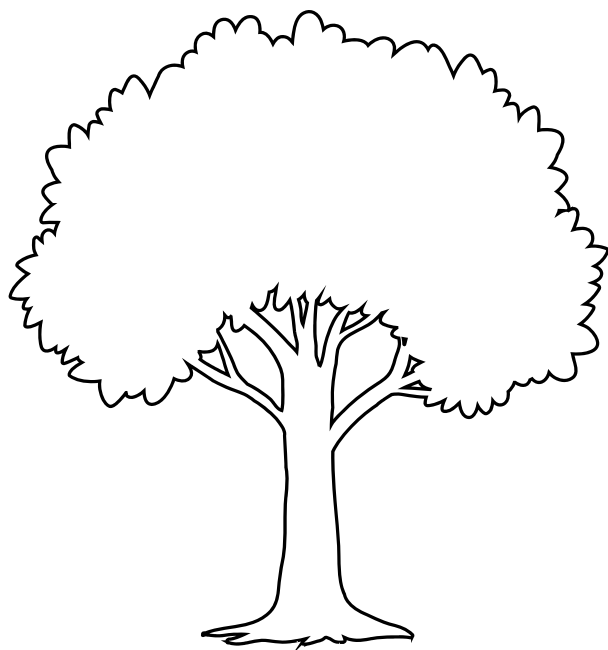
Příloha P IV: Aktivita č. 5 - Předloha

Příloha P V: Aktivita č. 8 - Šablona

PŘÍLOHA P I: AKTIVITA Č. 2 - PEXESO

PŘÍLOHA P II: AKTIVITA Č. 3 - ŠABLONY

PŘÍLOHA P III: AKTIVITA Č. 4 - PREDIKTABILNÍ KNIHA

V HLAVĚ

BYLO JEDNOU PĚT EMOCÍ.
TY, SPOLEČNĚ ŽILY V ŘÍDÍCÍM
CENTRU V MYSLI ČLOVĚKA
A SEM TAM SE HÁDALY O TO,
KDO BUDE CENTRÁLU ŘÍDIT.

BYL JEDNOU JEDEN HNĚV.
TEN, NEBYL PŘÍLIŠ PŘÁTELSKÝ
A BYL NEUSTÁLE ROZZLOBENÝ.
JAKMILE HO NĚCO NAŠTVALO,
SNAŽIL SE NĚKOLIKRÁT
ZHLUBOKA NADECHNOUT
A VYDECHNOUT, ABY SE
VZTEKU ZBAVIL.

CO TĚ DOKÁŽE
NAŠTVAT?

BYL JEDNOU JEDEN STRACH.
TEN, SE POŘÁD CHVĚL, SRDCE
MU BUŠILO A BYL VYSTRAŠENÝ.
USÍNAL S ROZSVÍCENOU
LAMPÍČKOU, PŘI BOUŘCE
NEDOKÁZAL SPÁT A
VĚČNĚ SE NĚČEHO BÁL.

ČEHO SE
BOJÍŠ?

BYLO JEDNOU JEDNO ZNECHUCENÍ.
TO, BYLO HODNĚ VYBÍRAVÉ, MÁLOCO MU
CHUTNALO A ČASTO SE MU NIC NELÍBIL.
ZNECHUCENÍ SE POŘÁD
MRAČILO A HODNĚ SE
ZAJÍMALO O OSTATNÍ.
POMÁHALO MU
MYSLET NA VĚCI,
KTERÉ MĚLO RÁDO.

CO NEMÁŠ RÁD?

BYL JEDNOU JEDEN SMUTEK.
TEN, BYL OPAKEM RADOSTI, BYL SMUTNÝ
A POŘÁD JENOM NAŘÍKAL. ČASTO V NOCI
NEMOHL SPÁT A OBČAS SKRZ SLZY
NEVIDĚL NA CESTU. I KDYŽ
SE SNAŽIL MYSLET NA
ŠTASTNÉ VZPOMÍNKY,
ABY BOLEST ZAHNAL,
NĚKDY SE MU TO
NEDAŘILO.

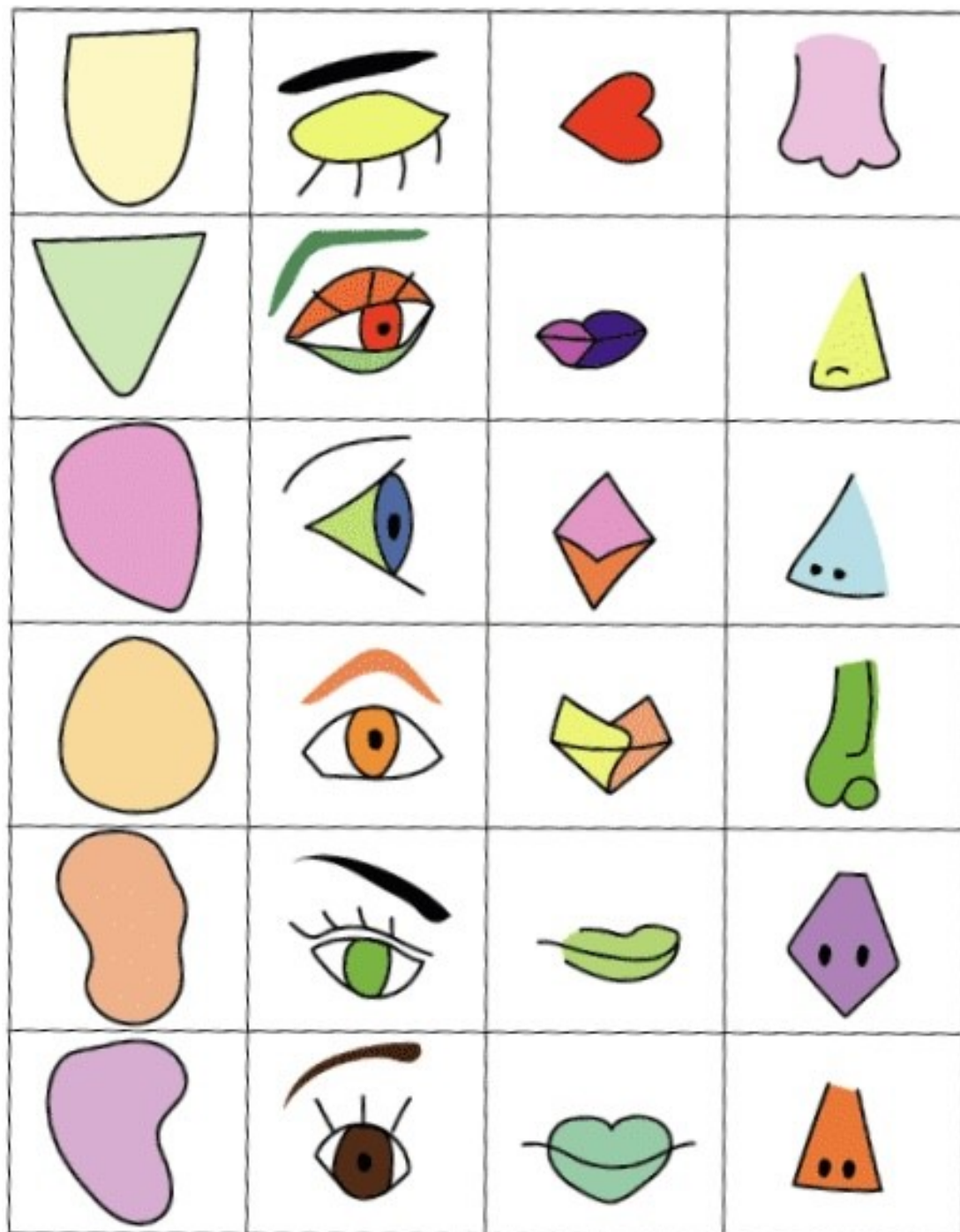
Z ČEHO JSI
SMUTNÝ?

BYLA JEDNOU JEDNA RADOST. TA, SE POŘÁD
USMÍVALA A BYLA VESELÁ. OČI JI ZÁŘILY
ŠTĚSTÍM A NĚKDY MĚLA SLZY NA KRAJÍČKU.
ČASTO BYLA SLYŠET NA CELÉ KOLO A NEŠLO
JI PŘEHLÉDNOUT. OPRAVDU ŠTASTNÁ BYLA,
KDYŽ BYLI JEJÍ KAMARÁDI - HNĚV, STRACH,
ZNECHUCENÍ A SMUTEK SPOKOJENÍ,
A PROTO JIM ČASTO POMÁHALA.

CO TI DĚLÁ
RADOST?

PŘÍLOHA P IV: AKTIVITA Č. 5 - PŘEDLOHA

PŘÍLOHA P V: AKTIVITA Č. 8 - ŠABLONA

Některé vzory Romera Britta

